

KäTu2024

ABSTRAKTIT – ABSTRACTS

XXI Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumi: Yhteys

XXI Symposium on Translation and Interpreting Studies: Connection

XXI Symposiet om forskning i översättning och tolkning: Kontakt

acolad.

Kääntäjämestarit ry

LUOLON

C O N S U L T I N G

NORDTE T

language **wire**

Lingsoft®

MONETRA

TULKKIPALVELU

[sanakirja.fi] **MOT Kielipalvelu**®

RWS

Language Services

Traduct

Sisällys – Contents

Plenaariesitelmät – Plenary Presentations.....	5
Työpajat – Workshops.....	7
Posterit – Posters.....	10
Sektioesitelmät – Session Presentations.....	15
Työpaja 3: Abstraktit	60

Plenaariesitelmät – Plenary Presentations

Tiina Kinnunen
Kääntäjäsestarit ry

Kääntäjäyhteisöt, aidot ja alkuperäiset oppivat neuroverkot

Nykyajan tekoälytyökalut tarjoavat monelle helposti valheellisen tunteen siitä, että ohuellakin kielitaidolla voi ymmärtää vieraita kulttuureja, saahan sieltä ChatGPT:ltä käännökset hetkessä. Kun tartutaan ensimmäiseen koneen ehdottamaan vastineeseen, myös oman kielen taju kapenee. Tilastollisiin todennäköisyyksiin perustuvissa kielimalleissa ja niillä toteutetuilla käännöksissä ei näy kulttuurin syvä ymmärtäminen eikä kontekstien tulkitseminen, vaan siihen tarvitaan ihmisälyä. Meidän ihmiskääntäjien tehtävä on varmistaa ja valvoa kulttuurisen ymmärryksen säilymistä ja estää kielen, ajattelun ja maailmankuvan kapeneminen ja latistuminen.

Kääntäjien ammattikunta on keskiössä, kun puhutaan maailmojen, kulttuurien, kielten ja miksei myös ihmisten yhteyksistä. Me muodostamme sen hermokeskuksen, joka näkee yhteydet, reagoi ärsykkeisiin ja saa aikaan toivotut liikkeet. Me kokoamme pirstaleisen palapelin pala kerrallaan helpommin hahmotettavaksi kuvaksi.

Mikä tukee ja kannattelee ihmiskääntäjää tässä maailman myllerryksessä? Ahertaako hän yhä yksin kammioissaan vai onko kenties löytänyt oman heimonsa, oman verkostonsa, omat yhteytensä, joista saa tukea, turvaa ja kenties myös uutta potkua?

Esittely

Tiina Kinnunen on pitkän linjan av-kääntäjä ja kääntämisen matkasaarnaaja. Uusien kääntäjien koulutus ja yhteistyö yliopistojen kanssa ovat lähellä hänen sydäntään, ja hän vierailee usein puhumassa kääntämisestä opiskelijoille. Tiina on myös pitänyt lukuisia esityksiä ammattimaisesta kääntäjäkuvasta kansainvälisissä konferensseissa. Kieliasiantuntijat ry palkitsi hänet Vuoden 2022 kieliasiantuntijana ja vuonna 2023 hän sai SKTL:n av-jaoston Repla-palkinnon ansioistaan av-kääntämisen näkyvyyden edistäjänä.

Tiina on ollut mukana tekemässä Kääntäjäsestarin kirjaa. Hän on Kääntäjäsestarit ry:n perustajajäsen ja puheenjohtaja.

Franz Pöchhacker
University of Vienna

Connecting Interpreting Studies

The inspiring conference theme of 'connection' invites reflection from a wide variety of perspectives, ranging, for instance, from abstract notions of interculturality to metaphorical interpretations of translation and to such concrete manifestations as technology-mediated interpreting via video link. In my talk I will explore the theme from yet another, broadly sociological angle and focus on community-building processes in the field of interpreting studies. Inspired by Daniel Gile's recent account of "socio-academic contributions" to the development of the discipline, I will frame the discussion with reference to both the sociology of professions and the sociology of science, or academia. Reviewing the evolution of interpreting studies since the 1970s, I will consider various occasions on which different groups of actors have connected with others and shaped the emerging scholarly community. While acknowledging the central role of conferences in this process, I will draw attention to more complex social connections as drivers of successful community building. This will be illustrated with a 'case study' of recent developments in Brazil, highlighting the productive interplay of professional and institutional as well as academic and personal connections.

Biosketch

Franz Pöchhacker is Professor of Interpreting Studies in the Center for Translation Studies at the University of Vienna. Trained as a conference interpreter, his research interests include issues of interpreting studies as a discipline, media interpreting and community interpreting in healthcare, social service and asylum settings. His recent work focuses on technology-mediated interpreting and speech-to-text interpreting. His English books include *Introducing Interpreting Studies* (2004/32022) and the *Routledge Encyclopedia of Interpreting Studies* (2015), and he is co-editor of *Interpreting: International Journal of Research and Practice in Interpreting*.

Työpajat – Workshops

Minna Ruokonen¹, Mari Pakkala-Weckström², Päivi Kuusi² ja Maarit Koponen¹

¹Itä-Suomen yliopisto

²Helsingin yliopisto

Tekoälyn rooli kääntämisen ja tulkkauksen opetuksessa Kääntämisen ja tulkkauksen opetusmenetelmävaranto -työpaja

---

Tekoälyn vaikutus yliopisto-opetukseen on noussut keskusteluun kuluneen vuoden aikana, kun laajoihin aineistoihin perustuvia kielimalleja on avattu suuren yleisön käyttöön. Vaikka kielimalleja ei ole tarkoitettu konekääntämiseen, niillä voidaan tuottaa konekäännöksiä antamalla sopivia kehoitteita (esim. Jiao ym. 2023). Myös tekoälyn hyödyntäminen kielitaidon kehittämisessä herättää kysymyksiä (esim. Carré ym. 2022).

Tekoälyn roolia kääntäjänkoulutuksessa tarkasteltiin myös Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton opettajien ja tutkijoiden jaoston syysseminaarissa elokuussa 2023 (Koponen ym., tulossa). Osallistujilla oli yhteinen näkemys siitä, että kääntäjänkoulutuksessa on jatkossakin opetettava kääntämisen perusteita, mutta tekoälysovellusten kriittistä käyttöä on otettava mukaan. Joitakin harjoituksia ehdittiin jo ideoida, mutta yhteistä pohdintaa ja keskustelua tarvitaan lisää.

Millaisia ajatuksia tekoälyn integroiminen kääntäjänkoulutukseen sinussa herättää? Millaisia periaatelinjauksia tekoälyn käytöstä olisi tarpeen laatia? Millaisten tehtävien avulla tekoälyn kriittistä ja eettistä käyttöä voisi harjoitella eri kursseilla? Voisiko tekoälykoulutusta tarjota oppilaitosten ja alan järjestöjen yhteistyönä sekä opiskelijoille että alalla jo toimiville kääntäjille ja tulkeille?

Työpajan tavoitteena on miettiä yhdessä vastauksia näihin kysymyksiin sekä ideoida konkreettisia opetusmenetelmiä ja -sisältöjä. Voit myös ehdottaa etukäteen työpajan vetäjille aiheita tai opetusmenetelmiä, joista keskustella. Työpajan anti kirjataan [Kääntämisen ja tulkkauksen opetusmenetelmävarantoon](#).

Työpajaan ovat tervetulleita niin kääntämisen ja tulkkauksen opettajat, tutkijat ja (jatko-)opiskelijat kuin käännös- ja tulkkausalan ammattilaiset.

Lähteet

- Carré, Alice, Dorothy Kenny, Caroline Rossi, Pilar Sánchez-Gijón, & Olga Torres-Hostench 2022. Machine translation for language learners. Teoksessa: Dorothy Kenny (toim.) *Machine Translation for Everyone: Empowering Users in the Age of Artificial Intelligence*, 187–207. Language Science Press. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6760024>
- Jiao, Wenxiang, Wenxuan Wang, Jen-tse Huang, Xing Wang & Zhaopeng Tu 2023. Is ChatGPT a Good Translator? Yes with GPT-4 as the Engine. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2301.08745>.
- Koponen, Maarit, Minna Ruokonen & Minna Kujamäki (tulossa) Tekoäly on täällä – mitä tekee kääntäjänkoulutus? Raportti V jaoston syysseminaarista. *Mikael* 17:1.

Eliisa Pitkäsalo ja Taina Pitkänen
Tampereen yliopisto

Yhteyden rakentaminen tai katkeaminen institutionaalisissa vuorovaikutustilanteissa

---

Viestintä erilaisten asiakasryhmien kanssa on keskeinen osa työtä monilla työpaikoilla, esimerkiksi SOTE-alalla. Viestinnän onnistuminen ei kuitenkaan aina ole ongelmatonta, jos vuorovaikutustilanteen osapuolilla on erilaiset kielelliset valmiudet. Työpajassa tarkastelemme, miten yhteys syntyy tai katkeaa erilaisissa institutionaalisissa vuorovaikutustilanteissa. Tällaisia voivat olla esimerkiksi erilaiset asiointi- tai hoivatilanteet, joissa vuorovaikutuksen toisena osapuolena on johonkin haavoittuvaan ryhmään kuuluva henkilö, jolla on iän, sairauden tai muun vastaavan syyn aiheuttama kognitiivinen häiriö (ks. esim. Hippi, Mäntynen & Lindholm 2020).

Kutsumme työpajaan esitelmiä, jotka käsittelevät vuorovaikutusongelmien taustalla vaikuttavia kielellisiä ja muita tekijöitä sekä mahdollisia ratkaisuja ongelmiin: selkokieltä ja muuta selkoilmaisua, kuvaviestintää sekä muita translatorisia käytänteitä.

Selkoilmaisun ymmärrämme kattoterminä, jonka alle asettuvat verbaalinen, visuaalinen ja multimodaalinen selkoviesticntä. Verbaalinen selkoilmaisua on yksi kielensisäisen kääntämisen muoto, joka kattaa selkokielen ja selkopuheen. Visuaaliseen selkoilmaisuun lukeutuvat selkokuvat ja muu visuaalinen sisältö, jolla pyritään selkeämpään visuaaliseen ilmaisuun, ja multimodaaliseen selkoilmaisuun puolestaan esimerkiksi selkovideot ja sarjakuva-asiakirjat, joissa yhdistyy useampi moodi. Selkoilmaisusta hyötyvät edellä mainittujen haavoittuvien ryhmien lisäksi henkilöt, joilla on puutteellinen lukutaito, hahmottamis- tai keskittymisvaikeuksia tai muita neuropsykologisia haasteita (Hirvonen & Kinnunen 2020; Paananen, Lindeman, Lindholm & Luodonpää-Manni 2023). Lisäksi tärkeä selkoilmaisun käyttäjäryhmä on kielenoppijat.

Työpaja koostuu johdannosta ja 15 minuutin pituisista esitelmistä. Kunkin esitelmän jälkeen on varattu aikaa lyhyille kysymyksille ja kommenteille. Työpajan päätteeksi esitelmien antia kootaan yhteen loppukeskustelussa.

Lähteet

- Hippi, Kaarina, Anne Mäntynen & Camilla Lindholm 2020. *Vanhuus ja kielenkäyttö*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1463. Helsinki: SKS.
- Hirvonen, Maija & Tuija Kinnunen (toim.) 2020. *Saavutettava Suomi: Kääntäminen ja tulkkaus yhdenvertaista yhteiskuntaa rakentamassa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Paananen, Jenny, Meri Lindeman, Camilla Lindholm & Milla Luodonpää-Manni (toim.) 2023. *Kieli, hyvinvointi ja haavoittuvuus: Kohti kielellistä osallisuutta*. Helsinki: Gaudeamus.

Mattia Thibault
Tampere University

Speculative Research and Translation Fiction

Speculative research (Wilkie et al. 2017), is a future-oriented approach that uses speculation as a tool for critical inquiry on the present and to imagine possible alternatives to the current ideological discourses about the future. Speculation, here, is understood as creative imagination of possible futures, not always likely or even realistic. It is an approach rooted in the use of design as a mean of social critique rather than as enabler of industrial production (Ambasz 1972). Speculative research today has a strong presence in Human-Computer Interaction conferences and publications, steadily building its credibility and rigor (Baumer et al. 2020). Lately, it has been expanding to other fields, such as architecture, anthropology, and semiotics (Thibault 2022).

Speculative research is a creative way to engage with the complexities of social and technological developments, and has much to offer to Translation Studies, a discipline deeply affected by both. At the same time, translations – by nature spaces of interface and mediation between different systems – can be a vantage point to explore such developments critically. This creative and collaborative workshop aims to combine some methods and perspectives of Speculative Research with Translation Studies. In particular the workshop aims to elaborate on the novel concept of “translation fiction” and apply it in practice.

Fictional or inexistent translations have been already engaged in Translation Studies, notably in the form of pseudotranslations – translations of imaginary originals, emancipatory texts that often have the function of commenting on prevailing literary or social practices (Vanacker & Toremans 2016). “Translation fiction” is an experimental concept that indicates translation related to an imaginary context, such as translation from alien languages, from posthuman forms of communication and all sorts of imaginary translations in different contexts. These creative texts are aimed at the free exploration of possible and impossible futures – and at becoming tools of socio-cultural critique of the present (by highlighting, parodying, exaggerating, or shedding light on its contradictions and ideological discourses). The workshop will consist of three parts: an introduction to the main concepts and tools of Speculative Research, a co-creative process, in which participants will create Translation Fictions in small groups, and a final moment of reflection and discussion about the results of the workshop.

References

- Ambasz, E. (Ed.). (1972). *Italy: The new domestic landscape: Achievements and problems of Italian design* (No. 15). New York Graphic Society Books.
- Baumer, E. P., Blythe, M., & Tanenbaum, T. J. (2020). Evaluating design fiction: The right tool for the job. In Proceedings of
- Thibault, M. (2022) Speculative Semiotics. Special Issue of Linguistic Frontiers. Volume 5 (2022): Issue 3.
- Vanacker, B., & Toremans, T. (2016). Pseudotranslation and metafictionality. *Interférences littéraires/Littéraire interferences*, (19), 23-38.
- Wilkie, A., Savransky, M., & Rosengarten, M. (Eds.). (2017). *Speculative research: The lure of possible futures*. Taylor & Francis.

Posterit – Posters

Maija Hirvonen
Tampere University

Connecting Minds and Meanings: Teamwork between Blind and Sighted Professionals in Audio Description

---

This poster presents the background, design, and results of a research project on collaborative translation in the field of audio description. The project MUTABLE (*Multimodal Translation with the Blind*) was carried out under an individual postdoctoral grant by Academy of Finland in 2017–2020, but given the rich ethnographic and ethnomethodological data collected during the project, the analysis has been ongoing until last year.

The primary data from the project are video recordings of authentic interaction in teams consisting of blind and sighted professional audio-describers in German-speaking countries and Finland. The data have been analysed from various perspectives, including collaboration (Hirvonen et al. 2023), social interaction (Hirvonen & Schmitt 2018) and cognition (Korhonen & Hirvonen 2021). A particular focus has been on collaborative translation and editing processes and the interactive, micro-practices of problem-solving, decision-making, and meaning constitution and negotiation therein. The visual asymmetry among the team members seems to set a constraint to translating – yet it turns out to be a multifaceted resource to audio description (Hirvonen 2023).

Given that workplace studies are currently in the spotlight of translation studies (Borg et al. 2023), the author invites anyone interested in the topics addressed above – or more broadly on ethnomethodology, multimodal interaction/conversation analysis or asymmetrical interaction in translation and interpreting – to have a chat about theoretical, methodological or analytical issues.

References

- Borg, Claudine, María Abad Colom, Esther de Boe, and Raphael Sannholm. 2023. "Editorial". EST Newsletter 63: 1.
- Hirvonen, Maija. 2023. "Guided by the blind: Discovering the competences of visually impaired co-authors in the practice of collaborative audio-description". In *The Practical Accomplishment of Everyday Activities Without Sight*, Brian Due (ed), 69–91. (Directions in Ethnomethodology and Conversation Analysis). Routledge.
- Hirvonen, Maija, Marika Hakola, and Michael Klade. 2023. "Co-translation, consultancy and joint authorship: User-centred translation and editing in collaborative audio description". In *Universalist, user-centred, and proactive approaches in media accessibility*, Gian Maria Greco and Pablo Romero-Fresco (eds), Special issue of *Journal of Specialised Translation*, 39: 26–51.
- Hirvonen, Maija, and Reinhold Schmitt. 2018. "Blindheit als Ressource: Zur professionellen Kompetenz eines blinden Teammitglieds bei der gemeinsamen Anfertigung einer Audiodeskription". *Gesprächsforschung* 19: 449–477.
- Korhonen, Annamari, and Maija Hirvonen. 2021. "Joint creative process in translation: Socially distributed cognition in two production contexts". In *Developments in Cognitive Translation and Interpreting Studies*, Kairong Xiao and Sandra Halverson (eds), Special issue of *Cognitive Linguistic Studies* 8 (2): 251–276.

Sari Karjalainen
Itä-Suomen yliopisto

Tekoäly taiteen äärellä – siveltimevetoja ”löysässä ja virtaavassa tyyliässä”

Tekoäly tuottaa kuvia, mutta kuinka se tulkkaa tai tulkitsee niitä? Posteriesityksessäni tarkastelen visuaalisen taiteen ja tekoälyn maailmojen kohtaamia kuvailutulkkauksen kontekstissa: Miten tekoäly voi olla apuna kuvailutulkkauksen rakentamisessa Kuvailutulkkaus on kuvallisten teosten visuaalisen informaation kielellistä kuvailua esimerkiksi näkövammaisille (Hirvonen & Kinnunen 2020). Keskusteluun kykenevä generatiivista kielimallia hyödyntävä tekoäly käyttää neuroverkkoja tunnistukseen taideteoksen elementit. Tämän jälkeen se käyttää näitä elementtejä kuvan kuvaamiseen kielellisesti.

Tarkastelen aineistoani sekä tutkijana että tutkittavien kuvien tekijänä. Aineistoni koostuu luonnonmaisemiin perustuvista puoliabstrakteista maalauksista. Koska kuva-aiheet eivät ole yksiselitteisen esittäviä, ne asettavat tulkkaamiselle ja tulkinnalle haasteita. Teoksen sisällön tulkintaa ei perinteisesti liitetä kuvailutulkkaukseen. Toki se voidaan siihen liittää. Käsittelen aineiston teoksia paitsi visuaalisena esteettisenä ilmaisuna, myös kokemuskohteina, joiden sisällöstä minulla on niiden tekijänä tietoa. Näin ollen olen kiinnostunut myös siitä, miten tekoäly pystyy tunnistamaan ja tulkitsemaan paitsi kuvan näkyviä myös sen tulkinnallisia elementtejä. Mitä tekoäly tunnistaa? Sommitelmia, muotoja, rytmiä? Tunnelmaa? Valoa ja varjoa? Voiko viiva esittää heinää tai vettä?

Tekoäly osallistuu teosten kielellisen kuvauksen rakentamiseen promptien eli kehoitteiden avulla. Aineistossani promptien sisällöt ovat lähtöisin teosten tekijän intresseistä ja tavoitteista taideteoksen sisältöjen suhteen. Kuvailutulkkaus on monitasoinen ilmiö. Se on saanut pohtimaan myös kuvallisen analyysin teoreettisten lähestymistapojen käyttökelpoisuutta tässä yhteydessä. Alkuvaiheessa hyödylliseksi osoittautui Panofskyn (1972) kuva-analyysi, jossa erotellaan kuvan tunnistettavat elementit (denotaatio) ja kokemukselliset merkitykset (konnotaatio). Kun kyseessä on maalaus, joka ei ole yksiselitteisen esittävä, tekoälylle prompteissa tarjotut konnotatiiviset vihjeet ovat erityisen tärkeitä.

Tekoäly voi tarjota tulkkauksen materiaaliksi osuvia, rikkaita kuvailevia ilmaisuja, joista esityksen otsikon suora lainaus on hyvä esimerkki. Tulkkeissa tulisikin suosia elävää ilmaisua myös Holsanovin (2021) mukaan. Posterissani esitän kuvallista materiaalia ja siihen liittyviä keskusteluprosesseja tekoälyn kanssa. Tarkastelen kuvasta käytävien – tiedollisesti kumuloituvien ja epäsymmetristen - keskustelujen sisällöllistä etenemistä erilaisten promptien varassa. Pohdin myös tekoälyn mahdollisuuksia kuvaan liittyvän kielellisen materiaalin tuottamisessa eri konteksteissa.

Lähteet

- Hirvonen, Maija & Tuija Kinnunen (toim.) 2020. *Saavutettava viestintä. Yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta edistämässä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Holsanova, Jana 2021. *Audio Description of Art: The Role of Mental Imagery and Embodiment*. Lund University Cognitive Studies. No. 181.1–19.
- Panofsky, Erwin. 1972 (1939). *Studies in Iconology*. New York: Harper & Row.

Heidi Limnell
Turun yliopisto

Intersemioosin jäljillä

Tarkastelen posterissani niitä monitieteisiä yhteyksiä ja itselleni tuntemattomia polkuja, joille minut on tuonut tutkimusaiheeni: Dante Alighierin *Divina Commedia* (1321) kuvitukset intersemioottisina käännöksinä (Jakobson 1959). Intersemioottisuus on jo lähtökohdiltaan monitieteistä, sillä tulkintaprosessin osapuolina ovat aina vähintään kahden eri merkkijärjestelmän edustajat ja vähintään kolme eri tieteenalaa: intersemioottinen käänнос liittyy aina sekä oman alansa että tutkimuskontekstinsa historiaan, lähitieteisiin ja käsitteisiin. Intersemioosin yleisimmän käännosparin muodostavat kuva ja sana.

Termi *intersemioosi* paljastaa jo itsessään yhteyden semiotiikkaan, joka käsittelee merkkejä ja merkityksenmuodostumisprosesseja ja korostaa kulttuuristen kontekstien merkitystä tulkinnassa. Käännostiede ja semiotiikka ovat luontevat kumppanit. Kun sovelletaan semiotiikkaa käännostieteeseen – joka lähtökohtaisesti korostaa semanttisia аспектеja – ymmärrys kontekstista ja sen kulttuurisista erityispiirteistä syvenee.

Tarkastelen väitöskirjassani kuvitusten valmistumisen prosessia peirceläisenä semioosina (Peirce 1931–1958). Kuvantutkimuksen menetelmistä Erwin Panofskyn (1939) ikonografinen metodi pyrkii suhteuttamaan teoksen ja sen merkityksen alkuperäiseen kontekstiinsa, kuten muihin teoksiin ja kirjallisiin lähteisiin. Teoksen merkitys, taiteilijan intentio ja muut teoksen syntyyn liittyvät taustat ja prosessit ovat nimenomaan semioottisen ajattelun kiinnostuksen kohteita, ja tämä liittää tutkimukseni eksistentiaalisemiotiikkaan (Tarasti 2000), jossa kohteena on tulkitsija toimivana subjektina teoksen luomisen prosessissa: mikä oli se historiallinen situaatio, jossa tulkitsija eli ja oli lihallisesti läsnä, kun tulkinnan kokonaisuus syntyi. Dante-tutkimuksen konventioiden mukaisesti *Commediaa* on tutkittu jo 700 vuoden ajan pyhien kirjojen tutkimuksen eksegeettisellä menetelmällä. Sen, kuten kaikkien heurististen menetelmien, perimmäinen tavoite on syvällinen ymmärtäminen.

Monitieteinen tutkimus on osoittautunut matkaksi, jonka varrella tutkija joutuu kohtaamaan oman tietämättömyytensä yhä uudelleen, mikä on haasteellista ja pelottavaakin monella tavalla. Tieteenalarajojen ylittäminen (käännostiede, taiteentutkimus, kirjallisuustiede, semiotiikka eri suuntauksissaan) luo kuitenkin uusia näkökulmia ja tutkimustieto runsastuu, kun sen tuottamiseen käytetyt metodologiat monipuolistuvat ja lisäksi oma asiantuntemus vahvistuu.

Lähteet

Jakobson, Roman. On linguistic aspects of translation. Teoksessa Reuben A. Brower (toim.) *On translation*, 232–239.

Cambridge: Harvard University Press, 1959.

Panofsky, Erwin. *Studies in Iconology: Humanistic Themes in the Art of the Renaissance*. Oxford 1939.

Peirce, Charles S. *Collected Papers of Charles Sanders Peirce*. Vol. 1–6 toim. C. Hartshorne & P. Weiss, 1931–1935; vol. 7–8 toim. A. W. Burks, 1958. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1931–1958.

Tarasti, Eero. *Existential Semiotics*. Indianapolis: Indiana University Press, 2000.

Mikhail Mikhailov
Tampereen yliopisto
Julia Souma
Helsingin yliopisto
Nelly Meer
Tampereen yliopisto
Petra Miettunen
Tampereen yliopisto
Elizaveta Sidorova
Tampereen yliopisto

Monta kertaa käännetty Lenin. Leninin rinnakkaiskorpus, venäjä-suomi-osio

---

Tampereen yliopistossa on aloitettu korpuspohjainen projekti, jonka laajempina tutkimustavoitteena on tutkia marxilaisen ideologian levittämistä käännöstoiminnan avulla. Työn ensimmäinen osio tulee keskittymään leninismiin ja olemme erityisesti kiinnostuneita tunnetuimmista Leninin teoksista (*Valtio ja vallankumous*, *Sosiaalidemokratian kaksi taktiikkaa sosiaalidemokraattisessa vallankumouksessa*, *Penikkatauti*), joista on olemassa monta suomennosta.

Uudemmat Leninin teosten suomennokset, jotka on julkaistu 1960–1970-luvulla, ovat vapaasti ladattavissa Internetistä (esim. marxists.org -sivustolta), mutta varhaiset suomennokset ovat tallella vain painettuina julkaisuina. Työn tekninen osuus eli tekstien kokoaminen on vaativaa, sillä siihen liittyy suuri määrä skannaustyötä, tekstintunnistusta ja -kohdistusta. Kootuista teksteistä on luotu NoSketch Engine -korpustyökalulla Leninin teosten rinnakkaiskorpus nimeltä ParVLen. Tällä hetkellä korpus sisältää 900 000 sanetta venäjäksi ja noin 800 000 sanetta suomeksi. Korpusta kasvatetaan yhä suuremmaksi kokoelmaksi.

Esitelmämme keskiössä on uudelleenkääntämisen problematiikka. Pohdimme, ovatko uudemmat käännökset tarkempia, laadukkaampia tai sujuvampia. Lisäksi pyrimme selvittämään, mitkä olivat mahdollisia uudelleenkääntämisen syitä. Tutkimus on korpuspohjainen ja sitä tehdään vertailemalla taajuuslistoja, mittaamalla tekstien sanastojen vaihtelevuutta ja paikantamalla muutoskohteita tekstissä.

Xueyan

Minzu University of China, Beijing

A Corpus-based Comparison between Chinese Mongolian Translations

---

This paper presents several studies that we have done on comparing the different Mongolian translations of the same Chinese source texts. The number of Mongolian speakers across all its dialects is approximately 6.2 million, including the vast majority of the residents of Mongolia and many of the ethnic Mongol residents of the Inner Mongolia of China. Khalkha Mongolian is predominant in Mongolia, while the Mongolian language in Inner Mongolia of China is dialectally more diverse. For clarity of description and to avoid chaos, two terms, "Khalkha Mongolian" and "Inner Mongolian", will be used in the paper to represent the Mongolian language used in Mongolia and Inner Mongolia of China.

Researchers have studied the similarities and differences between Khalkha Mongolian and Inner Mongolian language in various linguistic theoretical frames. Sh. Luwsanwandan (1959) systematically reviewed the classifications of modern Mongolian languages, and he discussed the phonetic and grammatical differences between the two languages (dialects) in question from a dialectal view. Ts. Sumberbat (2008) focused on the different usage of terminologies in Khalkha Mongolian and Inner Mongolian, which concerns many fields, from industries to scientific research. Ba. Bayasgalan (2016) compared Khalkha and the Inner Mongolian language more broadly and thoroughly in her Ph.D. dissertation, including the phonetic, grammatical, and lexical phenomena of these two dialects.

Considering the intense and constant influences of Chinese on the Inner Mongolian language, we are interested in the situations of the language, compared to the Khalkha Mongolian, which is much less affected by Chinese. This paper studies the differences between Khalkha Mongolian and Inner Mongolian from a translational perspective, based on a small-scale, sentence-aligned Chinese Mongolian bilingual corpus, which contains Chinese source texts and their two Mongolian translations. We anchored on some specific language phenomena to see the differences in the translations, for instance, the translations of adjectives, idioms, or grammatical forms. Given the main effect of genre and dialectal differences, we also observed the change in sentence moods and sentence-correspondence types in the translations. We used simple percentage distributions instead of sophisticated quantitative methodologies in this study. It can show us the general tendencies of the similarities and differences between Khalkha Mongolian and Inner Mongolian under the influences of language contact and translations.

References

- Sh. Luwsanwandan. 1959. On the Classification of Modern Mongolian Languages and Dialects. *Journal of Peking University*, Issue 3, 1959. pp 123-135 (希·罗布桑王丹. 关于现代蒙古诸语言、方言的分类问题. 北京大学学报 1959年第3期. pp 123-135)
- Ts.Sumberbat. 2008. *On the Issues of the Mongolian Lexic Development*. Ulaanbaatar. (Ц.Сүмбэрбат. Монгол Хэлний Үгийн Сангийн Хөгжлийн Асуудал. Улаанбаатар. 2008)
- Ba. Bayasgalan. 2016. *Research on the Differences in Mongolian Language between China and Mongolia—Also Discussing the Influence of Chinese and Other Languages*. PH.D. dissertation, Harbin, Heilongjiang University (白萨. 中蒙两国蒙语差异研究—兼谈汉语等语言的影响. 黑龙江大学博士学位论文. 2016)
- Dai, Guangrong . 2013. *Source Language Shining Through in English-Chinese Translation*. Shanghai: Shanghai Jiao Tong University Press. (戴光荣《译文源语透过效应研究》上海：上海交通大学出版社)

Sektioesitelmät – Session Presentations

Carmen Acosta Vicente
University of Helsinki

The interpreter's gender in sign language interpreting: Specific considerations

---

In this session presentation, I will provide some insights into the significance and impact of the interpreter's gender in sign language interpreting. To do this, I will analyse the responses to a qualitative survey study conducted in 2022 among public service interpreters in Finland, the United Kingdom and Spain. Out of the 95 responses received, 30 came from sign language interpreters. I will focus on those responses to identify themes that were exclusively present – or particularly salient – in connection to sign language interpreting.

Gender-related issues in public service interpreting have received insufficient attention in the literature on both spoken and sign languages. However, the lack of literature on gender in sign language interpreting is especially evident. Some studies have explored issues related to gender in relation to language use, like the translation of gendered pronouns (e.g. McDermid et al 2021), but few have focused on the participants' gender (MacDougall 2012), and the novelty of the topic in this field is highlighted by the fact that some of the most salient aspects have only been explored at a master's thesis level (Brück 2011; Artl 2015; Jones 2017).

After providing a brief overview of the existing literature on gender in sign language interpreting, I will introduce the survey study and dataset. I will continue by providing a thematic analysis of the responses provided by the sign language interpreters in the sample. The analysis will focus on three main themes: (1) issues relating to voice-over when there is a gender mismatch between the interpreter and the client, (2) issues related to how the interpreter's gender may facilitate/pose difficulties for the Deaf client's involvement and inclusion in a given context or situation (in/out-group experience influenced by gender dynamics), and (3) issues of power connected to the intersection of gender and deafness, which may trigger double discrimination on account of ableism and sexism. For each specific theme, I will provide several examples taken from the data, which will illustrate the complexity of these issues.

Lastly, I will reflect on the implications of these findings and the different challenges they pose for both interpreters and service users. The presentation will conclude with some final remarks and suggestions for further research.

References

- Artl, C.B. (2015). *Act Like a Lady: The Impact of Gender Identity on American Sign Language – English Interpreters*. Master's thesis, Western Oregon University.
- Brück, P. (2011). *WoMan? About sign language interpreters and their gender impact*. Master's thesis, European Master in Sign Language Interpreting Programme.
- Jones, C. (2017). *Perception in American Sign Language Interpreted Interactions: Gender Bias and Consumer Orientation*. Master's thesis, Western Oregon University.
- MacDougall, D. E. (2012). Gendered discourse and ASL-to-English interpreting: A poststructuralist approach to gendered discourse and the ASL-to-English interpretive process. *Journal of Interpretation* 19 (1), 33-69. <https://digitalcommons.unf.edu/joi/vol19/iss1/2>
- McDermid, C., Bricker, B., Shealy, A. & Copen, A. (2021). Gendered Translations: Working from ASL into English. *Journal of Interpretation* 29 (1). <https://digitalcommons.unf.edu/joi/vol29/iss1/1>. Accessed 3 December 2023

Marjo-Leea Alapuranen

Friction and smoothness in remote sign language interpreting in educational settings

---

Due to the COVID-19 pandemic several domains and settings shifted into the digital world overnight. This also affected the field of sign language interpreting, and interpreters had to rapidly adjust their work to new environments and platforms. (De Meulder et al., 2021.) However, the practices employed in these settings have not yet been documented.

Previous research has identified that educational interpreting onsite is not unproblematic due to, for example, the multimodal nature of the setting. However, research also reveals that in classrooms a variety of multimodal practices take place. These practices can involve the teacher, the students, and/or the interpreter. (See, e.g., Berge & Thomassen 2016; Brewis 2022).

My recent MA thesis project (Alapuranen 2023) focused on the overlap of remote and educational settings, and the multimodal practices that interpreters employ. In the presentation, I will discuss my findings on how interpreters utilize visual aids in their work on an online educational interpreting setting and how their decisions might be explained. I draw on data from a simulated remote educational setting, in which seven professionals interpreted the same source text and took part in retrospective interviews after the task. The data were analyzed using multimodal (inter)action analysis framework (Norris 2004).

The analysis shows that as the interpreters are making fast decisions during their work, the constraints from the visual and spoken source texts, along with the remote environment, can lead to 'friction' (see e.g., Brewis 2022). For example, the interpreters assess the readability of the slides and make decisions based on the delivery of the spoken source text. They also adjust their work based on their understanding of what the end-user sees on their screen.

However, interpreters also demonstrate 'smoothness' by transferring practices they are familiar with from offline to online environments. They also modify and adapt those practices to fit the remote setting and its affordances, such as merging the physical space they are located in and the virtual space in which the shared content and their video frame exist on the screen.

The results reinforce that, even though meaning is constructed and communicated multimodally both in online and offline environments, the remote environment has distinctive features. Practitioners and trainers need to be aware of these features and adapt their working practices accordingly.

Lähteet

- Alapuranen, M. (2023). *Incorporation of visual aids into sign language interpretation in a remote educational setting*. [Humak University of Applied Sciences]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2023102127798>
- Berge, S. S., & Thomassen, G. (2016). Visual access in interpreter-mediated learning situations for deaf and hard-of-hearing high school students where an artifact is in use. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 21(2), 187–199. <https://doi.org/10.1093/deafed/env057>
- Brewis, C. (2022). Some material aspects of an interpreted university lecture. *Translation and Interpreting Studies*, 17(1), 66–87. <https://doi.org/10.1075/tis.21010.bre>
- De Meulder, M., Pouliot, O., & Gebruers, K. (2021). *Remote sign language interpreting in times of COVID-19*. University of Applied Sciences Utrecht.
- Norris, S. (2004). *Analyzing multimodal interaction. A methodological framework*. Routledge.

Marjut Alho & Franka Kermer
University of Helsinki

Punctuation in Finnish and German: a contrastive analysis of the use of the colon

---

This presentation addresses the functions and interpretations of the colon in Finnish and German, such as in the sentences *Niin trollit verkossa tekevät: ärsyttävät, provosoivat, hämmentävät ja toistavat jotakin hokemaa niin kauan, että muutkin tarttuvat siihen* (list) or, in German, *Denn: Wer zahlt, dem ist Bildung etwas wert* (stylistic device). To this end, an overview is given of i) the official rules for colons in Finnish (Kankaanpää 1997) and German (Bredel 2008, 2018; Bücking 2022; Karhiahho 2003) and ii) a brief contrastive analysis of the use of the colon Finnish and German. The corpus-based analysis carried out for this project aims to show to what extent the functions and applications of the colon exhibit differences in the languages examined here, and why. Based on examples extracted from the Kielipankki and DWDS corpora, we define the syntactic and pragmatic variation of the use of the colon between Finnish and German. The results of the study are particularly important for translators who have to recognize and interpret sentence and text topological differences in translated texts as well as for language German learners of Finnish or Finnish learners of German who face linguistic difficulties in acquiring the subtle nuances associated with punctuation marks.

References

- Bredel, Ursula (2008). *Die Interpunktion des Deutschen. Ein kompositionelles System zur Online-Steuerung des Lesens*. Tübingen: Niemeyer.
- Bredel, Ursula. (2018). Das Interpunktionssystem des Deutschen. In: *Studia Neophilologica* 90, 7–23.
- Bücking, Sebastian (2022). Schriftgrammatik und Diskursrelationen: Der Doppelpunkt als lexikalischer Marker für diskursstrukturelle Subordination. *Zeitschrift für germanistische Linguistik*. 50. 435–474.
- Kankaanpää, Salli (1997). Puolipiste ei ole kaksoispiste. *Kielikello*, 3.
- Karhiahho, Izabela (2003). *Der Doppelpunkt im Deutschen: Kontextbedingungen und Funktionen*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.

Yida Cai
Helsingin yliopisto

Kiinan kielen reaalioiden ja *chengyu*-idiomien suomentamisen strategioiden vertailu

---

Tässä esitelmässä vertailen kiinan kielen reaalioiden ja *chengyu*-idiomien käännösstrategioita Yu Huan Xu *Sanguanin elämä ja verikaupat* -suomennoksessa kotouttavuuden ja vieraannuttavuuden kannalta. Sekä reaalian että idiomien kääntämistä pidetään haastavana. Reaalian kääntämisen haasteellisuus johtuu siitä, että sen vastinetta ei suoraan löydy muista kielistä (ks. esim. Djachy & Pareshishvili 2014). Idiomien kääntämisen haasteellisuus sen sijaan voi johtua monista syistä, joita ovat muun muassa idiomien tunnistamisen vaikeus ja idiomien vastineen puuttuminen kohdekielestä (Davies 2004: 193).

Chengyu-idiomi on yksi keskeisistä kiinan kielelle ominaisista idiomaattisista ilmaisulajeista. Se muodostuu tyypillisesti neljästä kiinankielisestä merkistä, ja sen merkitys on yleensä peräisin tietystä historiallisesta tai klassisesta kirjallisuudesta (Wu 1995: 81). Selvitän, miten reaalioiden ja *chengyu*-idiomien käännösstrategioiden käyttö eroaa toisistaan. Verrattuna reaaliaan *chengyu*-idiomien käännösstrategioita ei vielä ole juurikaan tarkasteltu kotouttavuuden ja vieraannuttavuuden kannalta.

Esitän, että aineistossa esiintyvien reaalioiden kääntämiseen on käytetty eri strategioita, joita ovat muun muassa vierassanan suora siirtäminen ja yläkäsitteellä korvaaminen. Aineiston analyysi havainnollistaa, että kotouttavuuden ja vieraannuttavuuden kannalta reaalioiden eri käännösstrategioiden käytössä on selvä tendenssiero suhteessa reaalioiden teemoihin. Vierassanan suoraa siirtämistä on käytetty erityisesti erisnimien kääntämiseen, ja kyseinen strategia on yleisin käytetty vieraannuttava strategia aineistossani. Ei-erisnimien reaalioiden osalta strategioiden käytössä on myös selvä tendenssiero.

Chengyu-idiomia on käännetty pääasiallisesti kotouttavilla strategioilla. Esitän, että *chengyu*-idiomien käännösstrategioiden käyttöön vaikuttavat eri elementit, joita ovat muun muassa *chengyu*-idiomien sisäisten osien rakenne ja historiallinen kulttuurikonteksti. Osoitan, että *chengyu*-idiomien käännösstrategioiden kotouttavuutta ja vieraannuttavuutta tulee käsitellä idiomien tyyppien yhteydessä. Tuon myös esiin, että jopa suora *chengyu*-idiomien muodostavien merkkien merkityksen kääntäminen voi idiomien tyyppistä riippuen siirtää idiomaattisen merkityksen eikä samalla aiheuta vierasta diskursiivista piirrettä, minkä perusteella kyseistä strategiaa voi joissakin tilanteissa mahdollisesti pitää kotouttavana käännösstrategiana.

Lähteet

- Davies, Maria González 2004: *Multiple voices in the translation classroom: Activities, tasks and projects*. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.
- Djachy, Ketevan & Pareshishvili, Mariam 2014: Realia as Carriers of National and Historical Overtones. *Theory & Practice in Language Studies* 4(1): 8–14.
- Wu, Chus-hsia 1995. On the Cultural Traits of Chinese Idioms. *Intercultural Communication Studies* 1: 61–84.

Ariadna Coelho

University of Lisbon Center for English Studies

The Legal Translator at the Community of Portuguese Speaking Countries: Connecting Translation, Cultural and Social Studies to Law and Social Psychology

---

To study the legal translator at the Community of Portuguese Speaking Countries (CPLP): Angola, Brazil, Cape Verde, Guinea-Bissau, East-Timor, Equatorial-Guinea, Mozambique, Portugal, São Tomé and Príncipe, I use two approaches: legal and sociological, as part of an ongoing doctoral research that connects Law and Social Psychology to Translation, Cultural and Social Studies.

Within the legal approach, I analyse legislation of each CPLP Member-States on the legal translator, Deontological Codes of Professional Associations and UNESCO's "Recommendation on the Legal Protection of Translators and Translations and the Practical Means to Improve the Status of Translators" (1976) to understand legal translator's professional rights, duties and obligations.

Within the sociological approach, I discuss the methodology used to create a quantitative and qualitative survey that has seven parameters associated with the perception of legal regarding their social and legal statutes. Those seven parameters were based on surveys carried out by translators Dam & Zethsen (2008), Ferreira-Alves (2013), Pym, Grin, Sfreddo and Chan (2016).

To sum up, I present the role of legal translators within the CPLP, pointing out possible common efforts that can help improve the legal and social status of legal translator and possible outlook on how this research can help to connect the legal translator across cultures and communities.

References

- Dam, Helle van and Karen Korning Zethsen. 2008. "Translator Status. A Study of Danish Company Translators." *The Translator*, 14 (1), 71-96.
- Ferreira-Alves, Fernando. 2013. "As Faces de Jano: Contributos para uma Cartografia Identitária e Socioprofissional dos Tradutores da Região Norte de Portugal." PhD diss., Universidade do Minho.
- Pym, Anthony, François Grin, Claudio Sfreddo and Leo Chan. 2016 (2012). *The Status of the Translation Profession in the European Union*. London, New York, Delhi.
- UNESCO (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization). 1976. *Recommendation on Legal Protection for Translators and Translations and Practical Means for Improving the Status of Translators*. Legal Instruments. [online].

Larissa Silva Leitao Daroda
Federal University of Juiz de Fora - UFJF - Brazil

Stylistic Analysis of Machado de Assis's Literary Translation: A Quantitative Approach with Corpus Linguistics

---

The least known aspect of the Brazilian translator, literary critic, and most renowned writer Machado de Assis is that of a literary translator. Machado fully or partially translated 48 works from French, English, and German originals into Portuguese, either directly or indirectly, and he performed several stylistic and semantic alterations in the literary texts he translated. This research's question is if the stylistic modifications were made to match his own style of writing. For Malmkjaer (2004, p. 14), style is the consistent and statistically significant regularity of occurrence of terms or structures in a text among all those available in a language. Taivalkoski-Shilov (2013) argues that an author's writing incorporates their social and discursive positions, as well as their style, and that translators also have their own discursive presence in a text. The objectives of this research were to identify, through corpus linguistics, textual stylistic parameters of four corpora specially constructed in order to provide data about Brazilian literary writing and translation practice in the XIX century, as well as to analyze whether the stylistic parameters of Machado's translations parallel his authorial production. The first corpus was composed of novels written by Machado de Assis, and the second one included his prose translations; their purpose was to recognize textual marks in translated texts and compare them with the authorial texts. To reduce the likelihood of these findings being characteristic of the writing of the time, the third corpus was created, consisting of works by other Brazilian writers from the same time. Finally, to exclude the possibility of those marks being from the translation norms at the time, we used a fourth corpus of literary translations published in the 19th century. Part of the analysis was carried out with the complete corpora, and the remaining, with samples of the first chapters of the corpora texts, as they required automatic tagging and manual review before running the concordancer. The results showed, for example, Machado's preference for the use of contracted personal pronouns, and his disregard for verbs in the pluperfect past tense.

References

- MALMKJAER, Kirsten. Translational Stylistics: Dulcken's translations of Hans-Christian Andersen. *Language and Literature*, v. 13, n. 1, p. 13-24, 2004.
- TAIVALKOSKI-SHILOV, Kristiina. Voices in the field of translation studies. In: TAIVALKOSKI-SHILOV, Kristiina; SUCHET, Myriam. *La traduction des voix intra-textuelles / Intratextual Voices in Translation*. Montréal: Éditions québécoises de l'œuvre, 2013, p. 1-10.

Riku Haapaniemi
Tampereen yliopisto

Materiaalisuus yhdistävänä tekijänä erilaisissa käännösprosesseissa: kolme tapaustutkimusta

---

Materiaalisen tekstikäsityksen perusajatus on, että kieli tarvitsee materiaalisen muodon tullakseen havaituksi ja tulkituksi. Kielen materiaallinen välittäjäaine eli media vaikuttaa paitsi siihen, millaisia kielellisiä ilmaisuja sen avulla voidaan välittää, myös siihen, millaisia merkityksiä tekstikokonaisuus vastaanottajassaan saa aikaan. Materiaalisuudella on siten kiistaton rooli kaikessa tekstuaalisessa kanssakäymisessä, myös kääntämisessä (Littau 2016).

Tutkin materiaalisuuden ilmenemismuotoja erilaisissa käännösprosesseissa kolmen tapaustutkimuksen kautta. Tekoälyn ja inhimillisten käännösprosessien vertailu (Haapaniemi ym. tulossa) nostaa esiin semiotiikan näkökulmia: siinä missä kone prosessoi tekstiä laskennallisella keinolla, ihminen tulkitsee havaitsemiaan materiaalisia muotoja merkkeinä ja rakentaa merkityksiä omiin kokemuksiinsa nojaten. Laululyriikan kääntämistä käsittelevä tutkimus (Haapaniemi & Laakkonen 2019) osoittaa, miten ei-kielelliset tekstelementit asettavat muodollisia reunaehtoja kielelliselle ainekselle ja vaikuttavat vastaanottajan tekstistä tekemiin tulkintoihin. Organisaatioympäristössä tapahtuvaa käännöstoimintaa (Haapaniemi 2023) puolestaan määrittää paitsi käännösten teksti- ja vastaanottoympäristö myös ne työkalut ja toimintatavat, jotka liittyvät käännösten ja käännöksiä välittävien tekstiympäristöjen tuotantoon.

Tapaustutkimuksissa tehdyt havainnot ovat materiaalisuuden periaatteisiin, tekstiteoriaan ja semiotikkaan nojaten yleistettävissä laaja-alaisesti sovellettavaksi käännösprosessin malliksi (Haapaniemi 2024). Mallissa kääntäjän toimintaa määrittävät kotekstuaaliset ja kontekstuaaliset tekijät. Kotekstuaaliset tekijät liittyvät siihen materiaaliseen tekstiympäristöön, jonka osana käännös välitetään vastaanottajalle ja joka siten asettaa muodollisia reunaehtoja käännökselle ja vaikuttaa sen tulkintaan; kontekstuaaliset tekijät juontuvat kielellis-kulttuurisesta ympäristöstä, jossa käännös vastaanotetaan ja joka määrittää sitä, millaisia merkkejä tekstistä havaitaan ja miten niitä tulkitaan. Näin materiaallinen näkökulma tarjoaa yhteisen viitekehyksen monenlaiselle käännöstoiminnalle ja mahdollistaa uusia tapoja jäsentää erilaisten kääntämisen ilmiöiden suhteita toisiinsa.

Lähteet

- Haapaniemi, Riku & Emma Laakkonen. 2019. "The materiality of music. Interplay of lyrics and melody in song translation." *Translation Matters* 1(2): 62–75.
- Haapaniemi, Riku. 2023. "How production and distribution processes shape translations in organisations. A material perspective." *Translation Spaces* 12(1): 74–96.
- Haapaniemi, Riku. 2024. "Translation as meaning-construction under co-textual and contextual constraints. A model for a material approach to translation." *Translation Studies* 17(1): 20–36.
- Haapaniemi, Riku, Annamaria Mesaros, Manu Harju, Irene Martín Morató & Maija Hirvonen. Tulossa. "Contrasting a semiotic conceptualisation of translation with AI text production. Case of audio captioning." *STRIDON: Studies in Translation and Interpreting*. Arvioitavana.
- Littau, Karin. 2016. "Translation and the materialities of communication." *Translation Studies* 9(1): 82–96.

Nina Havumetsä ja Mary Nurminen
Itä-Suomen yliopisto

Yle ja yhteys: Novosti, News ja Novyny tiedon tuottajina venäjän-, englannin- ja ukrainankielisille kohderyhmille

---

Esitelmämme käsittelee yleisradioyhtiö Ylen venäjän-, englannin- ja ukrainankielisten uutisten toimittajien käsityksiä kohderyhmistään ja omasta roolistaan yhteyden muodostajina ja ylläpitäjinä näiden kohderyhmien ja muun yhteiskunnan välillä. Venäjänkielinen Yle Novosti tuottaa uutislähetystyksiä ja verkkouutisia, joiden tarkoitus on kertoa suomalaisesta yhteiskunnasta Suomen venäjänkieliselle kielivähemmistölle. Englanninkielinen Yle News on kohdistettu Suomessa asuville ja oleskeleville ulkomaalaistaustaisille henkilöille, jotka muodostavat heterogeenisen kohdeyleisön. Yle Novyny puolestaan on ukrainankielinen uutispalvelu, jonka Yle käynnisti keväällä 2022 ukrainalaispakolaisten alettua saapua Suomeen. Tuottamalla sisältöjä muilla kuin laissa mainituilla suomen, ruotsin, saamen, romanin tai viittomakielellä (yleisradiolaki) Yle pyrkii toteuttamaan julkisille mediayhtiöille annettuja tehtäviä, joita ovat muun muassa luotettavan tiedon tarjoaminen koko väestölle, väestöryhmien keskinäisen ymmärryksen lisääminen sekä moniarvoisuuden ja demokraattisen kehityksen edistäminen (Ylen strategia; Michalis & D’Arma 2024; ks. myös Jöesaar, Jufereva & Rannu 2014).

Aineistomme on kerätty meneillään olevan DECA-tutkimushankkeen (Democratic Epistemic Capacities in the Age of Algorithms, 2023–2025) puitteissa, ja se koostuu toimittajien haastatteluista sekä konekääntimien käytön havainnointiraportista. DECA-hanke tutkii tiedollista toimintakykyä, joka tarkoittaa mahdollisuutta saada oikeaa ja tarpeellista tietoa yhteiskunnasta, mahdollisuutta osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja oikeutta tulla kuulluksi julkisuudessa. Esitelmässämme tarkastelemme, miten Ylen venäjän-, englannin- ja ukrainankieliset toimitukset osallistuvat kohderyhmiensä tiedollisen toimintakyvyn rakentamiseen ja ylläpitämiseen tuottamalla tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta kielivähemmistöjen saataville näiden omilla kielillä tai lingua francan avulla. Lisäksi aineistomme antaa uutta tietoa konekääntimien käytöstä journalistisissa työprosesseissa, mitä on toistaiseksi tutkittu vain vähän.

Lähteet

- Jöesaar, Andres, Maria Jufereva & Salme Rannu 2014. Media for Russian language minorities: The role of Estonian Public Broadcasting (ERR) 1990–2013. *Central European Journal of Communication* 2 (2014), 253–272.
- Michalis, Maria & Alessandro D’Arma 2014. Public Service Media: From Epistemic Rights to Epistemic Justice. Teoksessa: Minna Aslama Horowitz, Hannu Nieminen, Katja Lehtisaari & Alessandro D’Arma (toim.) *Epistemic Rights in the Era of Digital Disruption*. Global Transformations in Media and Communication Research - A Palgrave and IAMCR Series. Palgrave Macmillan, 97–109. https://doi.org/10.1007/978-3-031-45976-4_7
- Yleisradiolaki 22.12.1993/1380. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931380#L3P8a> [viitattu 22.1.2024]
- Ylen strategia 19.5.2020. <https://yle.fi/aihe/strategia> [viitattu 22.1.2024].

Nina Havumetsä
Itä-Suomen yliopisto

Sodassa sanotun kääntäjät sosiaalisessa mediassa

Esitelmäni käsittelee Twitterissä/X:ssä ja YouTubessa toimivia tilejä, jotka julkaisevat Ukrainan sotaa koskevien tekstien käännöksiä venäjältä tai ukrainasta englanniksi. Venäjän hyökkäys Ukrainaan helmikuussa 2022 synnytti tiedontarpeen, jota aktivoitui täyttämään joukko vapaaehtoisia kääntäjiä sosiaalisessa mediassa. Heidän toimintansa voi luokitella paitsi aktivismiin pohjautuvaksi kääntämiseksi myös kansalaisjournalismiksi, joka perustuu kääntämiseen. Tarkasteltavilla tileillä julkaistaan muun muassa Venäjän valtion propagandististen TV-ohjelmien tekstityksiä, Ukrainan tiedustelupalvelun julkaisemien venäläissotilaiden kaapattujen puheluiden ääniraitojen tekstityksiä tai venäläisten sotabloggaajien Telegram-päivitysten käännöksiä. Näiden tekstien kääntäminen voidaan nähdä aktivismina (Tymoczko 2010, Baker 2016, Boéri & Delgado Luchner 2021), jolloin käännösten levittäminen sosiaalisessa mediassa, tutkimassani tapauksissa yksittäisten henkilöiden nimissä olevilta tileiltä, tähtää jonkin poliittisen, yhteiskunnallisen tai kulttuurisen tavoitteen saavuttamiseen. Kansalaisjournalismi puolestaan on ”uutissisältöä (tekstiä, kuvaa, ääntä, vuorovaikutuksia ym.), jota tuottavat ei-ammattilaiset. Tällainen sisältö voi tallentaa yhden hetken (esim. todistaa jotain tapahtumaa), olla toistuvaa (esim. twiittaaminen) tai säännöllistä, esimerkiksi hyperpaikallisten uutisoiden tekemää.” (Wall 2015: 798; käännös englannista minun.)

Tarkastelen aktivistikääntämistä käännöstoimintana, jonka perimmäisiä tehtäviä on lisätä niiden ihmisten määrää, jotka pystyvät ymmärtämään lähtötekstissä sanotun (Chesterman 1997: 186), ja pyrin antamaan kuvan aktivistikääntämisen roolista sotaa koskevan tiedon tuottajana ja levittäjänä. Aineistoni koostuu kahden tilin käännöksiä sisältävistä twiiteistä sekä niihin kytkeytyvistä tekstitetyistä YouTube-videoista. Aineisto käsittää tileillä 10 päivän aikana heinä-elokuussa 2023 julkaistut twiitit. Tilien toiminnan teemojen ja levinneisyyden kartoitus viittaavat siihen, että toimijoiden valitsemat aiheet ja heidän kääntämänsä tekstit kiinnostavat laajaa yleisöä ja kykenevät täyttämään toimijoiden määrittelemää käännöstoiminnan poliittista tarkoitusta. Ne luovat kuvaa sodasta näyttämällä sodan kielellisiä tekoja muiden kielten puhujille.

Lähteet

- Baker, Mona 2016. The Prefigurative Politics of Translation in Place-Based Movements of Protest: Subtitling in the Egyptian Revolution. *The Translator* 22:1, 1–21. <http://dx.doi.org/10.1080/13556509.2016.1148438>.
- Boéri, Julie & Carmen Delgado Luchner 2021. Ethics of Activist Translation and Interpreting. Teoksessa: Kaisa Koskinen & Nike K. Pokorn (toim.) *The Routledge Handbook of Translation and Ethics*. Routledge, 245–261. <https://doi.org/10.4324/9781003127970>.
- Chesterman, Andrew 1997. *Memes of translation: the spread of ideas in translation theory*. Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.
- Tymoczko, Maria 2010. Translation, Resistance, Activism: An Overview. Teoksessa: Maria Tymoczko (toim.) *Translation, Resistance, Activism*. University of Massachusetts Press, 1–22.
- Wall, Melissa 2015. Citizen Journalism: A retrospective on what we know, an agenda for what we don't. *Digital Journalism* 3:6, 797–813. <https://doi.org/10.1080/21670811.2014.1002513>.

Léa Huotari
University of Turku

A creative and recreative conceptualization of source text: the case of journalistic translation

---

News process relies heavily on foreign language sources (van Doorslaer 2010a, Haapanen & Perrin 2019) even if they are often hidden and thus, hard to trace. Studies in Journalistic Translation have highlighted the complexity of the status of the source text (see e.g. Holland 2013) and the challenge it poses for research (van Doorslaer 2009, Hernández Guerrero 2011, Davier & al 2018).

Indeed, source texts used to produce a new target text are usually many and varied. Journalists weave a sort of patchwork quilt from many fragments of different source texts so that the researcher needs to collate them afterwards into a list of possible sources used in the target text. These sources may include traditional journalistic sources in foreign language (interviews, speeches, press conferences) and news from other media outlets (news agencies, newspapers, magazines, television, and radio) as well as social media and the Internet. This multiplicity of source texts and the difficulty to trace them “problematizes the presence and status of the source text in a ‘normal’ translational relationship” (van Doorslaer 2010b:182).

This contribution will focus on the definition and the categorization of source texts used in journalistic translation. First, it will give a short overview of the relevant literature and then present a refined model that could take into account the multiplicity of the text sources to include also originals which cannot be totally compared to a target text, broadening thereby the traditional meaning of source text in translation studies.

The last part of the presentation will present a case study based on the qualitative analysis of sources used in the reporting of French 2022 presidential elections from the Finnish national daily *Helsingin Sanomat*. The case study will reflect on the usefulness of the definition and the categorisation of source texts presented in the first part of the presentation.

References

- Davier, L., Schäffner, C. & van Doorslaer, L. (2018). The methodological remainder in news translation research: Outlining the background. *Across Languages and Cultures*, 19(2), 155–164.
- Doorslaer van, L. (2009). How language and (non-)translation impact on media newsrooms: the case of newspapers in Belgium, *Perspectives*, 17(2), 83–92.
- Doorslaer van, L. (2010a). The Double Extension of Translation in the Journalistic Field." *Across Languages and Cultures* 11(2), 175–88.
- Doorslaer van, L. (2010b). Journalism and Translation. In Y. Gambier & L. van Doorslaer (Eds.), *Handbook of Translation Studies* (pp. 180–184). Amsterdam: John Benjamins.
- Haapanen, L. & Perrin, D. (2019). Translingual quoting in journalism: Behind the scenes of Swiss television newsrooms. In L. Davier & K. Conway (Eds.), *Journalism and Translation in the Era of Convergence* (pp. 15–42). Amsterdam: John Benjamins.
- Hernández Guerrero, M. J. (2011). Presencia y utilización de la traducción en la prensa española. *Meta*, 56(1), 101–118.
- Holland, R. (2013). News Translation. In C. Millán & F. Bartrina (Eds.), *The Routledge Handbook of Translation Studies* (pp. 332–346). London: Routledge.

Teemu Ikonen ja Kristiina Taivalkoski-Shilov
Helsingin yliopisto, Turun yliopisto

Georges Perecin *La Disparition* ja Ville Keynäksen *Häviäminen*: huomioita tekstien juonesta ja kääntäjän strategioista

---

Ville Keynäksen suomennos Georges Perecin teoksesta *La Disparition* (1969) noteerattiin *Helsingin Sanomissa* kevään 2023 merkittävimmäksi käännöskirjaksi (Seppänen 2023) ja teos on ehdolla mm. Jarl Hellemann -käännöspalkinnon saajaksi. Keynäksen käännöstyö vei monta vuotta. Sen erityinen haaste on alkuteoksen *menetelmällisyys* eli *proseduraalisuus*: Perecin teos noudattaa ennalta-asetettua ja toistettavaa rajoitetta (ks. Ikonen 2018), eikä siinä ei ole lainkaan ranskan kielen e-vokaalia. Keynäksen suomennos on yhtä lailla proseduraalinen ja rajoituksen kohteena on suomen a-vokaali. Keynäs (2018, 175) on kuvannut keskeneräistä käännösprosessiaan seuraavasti: ”*La Disparitionin* suomentaminen on kuin kääntäisi kahden välikielen kautta tekstiä, jota ei ole olemassa: ”Alkukieli” on kirjassa kerrottava tarina *an sich*, tarina, joka ei ole sellaisenaan luettavissa, ainoastaan pääteltävissä. Välikielet ovat Georges Perecin ilman e-kirjaimia kirjoittama *La Disparition* ja siitä ”normaalisuomelle” tekemäni transkriptio. ”Alkutarina” täytyy siis rekonstruoida päättelemällä, mitä Perec oikeasti on kussakin kohdassa ajatellut, koska kirjaan päätyneet virkkeet ovat usein kiertoilmauksia. Käännän tämän ”alkuajatuksen” jonkinlaiselle standardisuomelle ja sen jälkeen vuolen pois kaikki a:t.”

Proseduraalisen kirjallisuuden kääntämisen perusongelma on, miten sovittaa yhteen muodollinen rajoite ja tekstin temaattiset piirteet. Tutkimuksessamme *Häviämisen* tematiikkaa tarkastellaan soveltamalla narratologi Gérard Genetten (1982) teoriaa, jossa tematiikka rakentuu semantiikan ohella kertomuksen diegeettisistä (tarinamaailma, paikka, aika) ja pragmaattisista (juoni, henkilösuhteet, ideologia) piirteistä. Analyysi kohdistetaan Keynäksen tekemiin muutoksiin erityisesti romaanin juonellisen kehittelyn lopetuksessa. Analyysin tulosten perusteella pohdimme, miten alkuteoksen ja käännöksen erilaiset muodolliset rajoitteet (poissuljettu e/a) rajaavat mahdollisuuksia temaattiseen yhtäläisyyteen teoskokonaisuuksien tasolla. Toinen tutkimuksemme tavoite on tarkastella Keynäksen käännös menetelmää vertailevan käännösanalyysin avulla. Onko menetelmällisyys johtanut poikkeuksellisen laajaan käännösstrategiaavaliikoihin? Onko Keynäs luonut strategioita, joita ei löydy esim. Chestermanin (1997/2016, 89-114) 30 käännösstrategian luettelosta?

Lähteet

- Chesterman, Andrew 1997/2016. *Memes of Translation. The spread of ideas in translation theory*. Revised edition. Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins.
- Genette, Gérard 1982. *Palimpsestes. La littérature au second degré*. Pariisi: Seuil.
- Ikonen, Teemu (toim.) 2018. *Menetelmällisen kirjallisuuden antologia*. Helsinki: Mahdollisen kirjallisuuden seura/ Post-Oulipo ry.
- Seppänen, Arttu 2023. ”Kevään merkittävin käännöskirja noudattaa erikoista sääntöä.” *Helsingin Sanomat* 30.4.2023. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000009542211.html> [viitattu 12.1.2024].
- Keynäs, Ville 2018. ”Georges Perecin teosten kääntämisestä.” Teoksessa Ikonen 2018, 163-180.

Laura Ivaska
Turun yliopisto

Käännöskäsikirjoitusten välisiä yhteyksiä: Tuomas Anhavan suomennokset Konstantinos Kavafiksen runoista

---

Geneettinen käännöstiede tutkii kääntäjän luovia prosesseja tarkastelemalla esitekstejä, eli käännöstyön geneettisiä todisteita, kuten käännösten eri käsikirjoitusversioita (Tieteen termipankki, s.v. *avant-texte*; Cordingley 2024). Tässä sektioesitelmässä paneudun suomentaja Tuomas Anhavan (1927–2001) esiteksteihin, jotka koskevat Konstantinos Kavafiksen (1863–1933) runojen kääntämistä. Millaisena suomentajan luova prosessi näyttäytyy esitekstien valossa? Millaisia yhteyksiä eri käsikirjoitusversioiden välillä on?

Tutkimuksen pääasiallisena aineistona toimivat Anhavan runosuomennosten esitekstit, joita säilytetään Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkistossa. Arkistossa on yli 150 sivua näihin suomennoksiin liittyvää aineistoa, esimerkiksi käsin ja koneella kirjoitettuja luonnoksia, joista osassa on käsin kirjoitettuja korjauksia, sekä muistiinpanoja. Suomennokset on myös julkaistu postuumisti vuonna 2005 Anhavan pojan Martti Anhavan toimittamassa, 76 suomennosta sisältävässä kokoelmassa nimeltä *Barbaarit tulevat tänään*. Kokoelma sisältää Taustatietoja ja selityksiä -osion, josta saadaan käännöstyötä koskevaa tietoa. Lisäksi julkaistut versiot runoista voidaan ottaa osaksi analyysiä.

Tuomas Anhavan suomennöstyön takana on mittavaa runojen erikielisten versioiden vertailua. *Barbaarit tulevat tänään* -kokoelman Taustatietoja ja selityksiä -osion mukaan Anhavan käännökset perustuvat lähinnä kahteen englanninnokseen ja yhteen ranskannokseen sekä itse alkutekstiin (Kavafis 2005: 154–155). Arkistoaineisto kuitenkin osoittaa, että vertailu on ollut laajempaa. Anhava on esimerkiksi verrannut suomennöstyönsä pohjaksi runon "Η Πόλις" (I pòlis, 'Kaupunki') viidennen säkeen 11 eri käännöstä neljällä eri kielellä (englanti, ranska, ruotsi ja saksa) ja runon kreikankielistä versiota. Kyseessä on siis kompilatiivinen käännös (Ivaska 2021).

Arkistoaineisto avaa myös yksittäisten runojen muotoutumista. Esimerkiksi runosta "Τα Παράθυρα" (Ta paràthyra), suomeksi "Ikkunat", on arkistossa neljä versiota. Versioiden välillä on eroavaisuuksia, mutta osa säkeistä on samanlaisia kaikissa neljässä versiossa. Runon viides versio löytyy *Barbaarit tulevat tänään* -kokoelmasta: se ei täsmää minkään arkistossa olevan version kanssa. Voidaan vain arvuutella, miksi näin on; perustuuko julkaistu versio käsikirjoitukseen, joka ei ole arkistossa, vai onko se saanut julkaisumuotonsa Martti Anhavan toimitustyön seurauksena.

Lähteet

- Cordingley, Anthony. 2024. "Theoretical challenges for a genetics of translation." *Translation Studies* 17 (1): 1–19.
- Ivaska, Laura. 2021. "The genesis of a compilative translation and its de facto source text." Teoksessa *Genetic Translation Studies: Conflict and Collaboration in Liminal Spaces*, toim. Ariadne Nunes, Joana Moura & Marta Pacheco Pinto, 72–88. Lontoo: Bloomsbury.
- Kavafis, Konstantinos. 2005. *Barbaarit tulevat tänään*. Suomentanut Tuomas Anhava. Helsinki: Otava.
- Tieteen termipankki 2024. <https://www.tieteentermipankki.fi/wiki/Nimitys:avant-texte>

Selahattin Karagöz
Tampere University

“In my restless dreams, I see that town.”: Fan Translating, Curating and Recontextualizing Horror Games

---

This study attempts to map the intricate dynamics of the interplay between fan translators’ gaming capital (Consalvo: 2007) and the fan translation aided prosumption ecosystem of horror games in Turkey context. The investigation unfolds on two levels: firstly, at the community level, the focus is on Silent Hill Türkiye, a discontinued forum dedicated to the renowned survival horror franchise Silent Hill content. Secondly, the study explores the role of Tansel Altinel, the subcultural celebrity and fan translator of prominent horror titles including the *Silent Hill series*, *Amnesia series*, *Dear Esther*, and *SOMA*. Altinel's diverse fan engagement activities, including the translation of the Silent Hill official novel, curation of Silent Hill Playlists, creation of Silent Hill mods, and the production of paratextual content on the Silent Hill series, offers a telling example of the fan translators’ pivotal role in unofficial circulation and the recontextualization of fan translated artefacts. This aspect, the agents’ role in fan translation ecosystem, remains relatively underexplored within existing fan translation research literature, which overwhelmingly focuses its lenses on the communal aspects of translation practices (Karagöz: 2022).

Sketching an overall picture of discussion, this paper adopts the paratextual analysis to investigate Altinel's accounts published on his website and the netnographic gaze (Kozinets: 2019) to unravel fan translation consumers’ engagement with fan labour based on user comments about Altinel’s language patches and translations in various forums. The findings suggest that fan translation activities may extend beyond the mere act of translating to the lack of official localization. Instead, the fandom driven labour may have a pivotal role in curating, recontextualizing, archiving and, when necessary, updating the translated content, which eventually translates into accumulating and showcasing the gaming capital. Moreover, fan translation may play a pivotal role in shaping a vibrant fan ecosystem, wherein both the consumption, production and prosumption of translated content foster a symbiotic relationship between consumers and creators, effectively bridging the gap between enthusiasts and the broader gaming community. This paper also implies that future research could attempt to explore the nuanced impact of fan translation on the cultivation and evolution of fan cultures.

References

- Consalvo Mia. 2007. *Cheating: Gaining Advantage in Videogames*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Karagöz Selahattin. 2022. Fan-translating the Past: User Empowerment, Community Force and Total War’s Survey in Turkish in *Translation and Interdisciplinarity Diverse Contacts, Relationships and Effects*. Ed. Faruk Yücel and Mehmet Tahir Öncü. Logos: Berlin.
- Kozinets, Robert V. 2019. *Netnography: The Essential Guide to Qualitative Social Media Research*. Sage

Hannu Kemppanen
Itä-Suomen yliopisto

Suomettuminen ja kääntäminen: Suomen ja Neuvostoliiton välinen käännskulttuuri osana yhteyksien luomista kylmän sodan aikana

---

Tässä esitelmässä tarkastellaan Suomen ja Neuvostoliiton välistä käänstötoimintaa kylmän sodan aikana, vuosina 1945–1991. Suomi oli ainoa Euroopan kapitalistinen valtio, joka oli solminut Ystävyy-, yhteistyö- ja avunantosopimuksen Neuvostoliiton kanssa. Tätä diplomaattista suhdetta on kriittisesti nimitetty länsimaissa termillä *suomettuminen*. Kyseinen politiikka jatkui aina Neuvostoliiton hajoamiseen saakka. Tutkimuksen teoreettisena viitekehystenä käytetään Erich Prunčin (1997) luomaa *käännskulttuurin* käsitettä, jota hyödyntäen pyritään selvittämään suomettumisen ilmentymiä kääntämisen eri osa-alueilla. Tarkastelun kohteina ovat: 1) Suomen ja Neuvostoliiton bilateraalseen kauppaan liittyvä käänstötoiminta, 2) kirjallisuuden kääntäminen ja 3) ystävyydekaupunkitoimintaan liittyvä kääntäminen. Bilateraalsen kaupan ja ystävyydekaupunkitoiminnan käännskulttuureja tarkastellaan kyseisiä aloja käsittelevän kirjallisuuden meta-analyysillä ja tekijän autoetnografisella kokemustiedolla (Uotinen 2013) kääntämisestä ja tulkauksesta. Kirjallisuuden kääntämistä tarkastellaan *Fennica*-tietokantaan pohjautuvan bibliografisen analyysin avulla.

Suomettumisen seurauksena tarvittiin paljon venäjän kielen kääntäjiä ja tulkkeja teollisuuden aloilla, jotka valmistivat tuotteita Suomen ja Neuvostoliiton väliseen bilateraalseen kauppaan. Kääntämisen asiantuntijoille oli Suomessa kysyntää erityisesti laivanrakennusteollisuudessa, koneteollisuudessa (mm. hissien valmistus) ja vaateteollisuudessa. Lisäksi suomalaiset yritykset tarvitsivat paljon kääntäjiä ja tulkkeja hotellien ja tuotantolaitosten rakennusprojekteihin Neuvostoliitossa.

Suomettumisella oli vaikutusta myös kirjallisuuden kääntämiseen. Bibliografinen analyysi toi esille, että Suomessa käännettiin paljon neuvostokirjallisuutta. Lisäksi käännettiin tai käännettiin uudelleen lukuisia Venäjän klassisen kirjallisuuden teoksia. Suomalaisesta kaunokirjallisuudesta käännettiin venäjäksi ensisijaisesti kapitalismia kritisoivia tai työläisten ja talonpoikien elämää kuvaavia teoksia. Tietokirjallisuuden kääntämisessä keskiössä olivat venäjä–suomi-käännökset, jotka esittelivät sosialistisen talousjärjestelmän ja marxismi-leninismien paremmuutta kapitalismiin ja länsimaiseen filosofiaan verrattuna. Suomettumisen aikana kääntämisen tarvetta lisäsi myös Suomen ja Neuvostoliiton välinen aktiivinen ystävyydekaupunkitoiminta, joka oli selvästikin ns. *pehmeän vallan* (ks. Nye 2004) ilmentymä valtioiden välisissä suhteissa. Ystävyydekaupunkitoiminnassa toteutetut vierailut loivat pohjaa maiden väliselle yhteistyölle, joka jatkui myös Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen erityisesti kaupan ja matkailun alalla.

Lähteet

Nye, Jr. Joseph S. 2004. *Soft power: The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs.

Prunč, Erich 1997. Translationskultur. Versuch einer konstruktiven Kritik des translatorischen Handelns. *TEXTconTEXT* 11 = NF 1., 99–126.

Uotinen, Johanna 2013. Autoethnography in Media Studies: Digitalization of Television in Finland, or Carrying Home Cardboard Boxes. Teoksessa: Fabienne Darling-Wolf (toim.) *The International Encyclopaedia of Media Studies. Research Methods in Media Studies*, Volume 7. Malden, MA: Wiley-Blackwell, 217–235.

Annamari Korhonen
Tampereen yliopisto

Millaista on asiatekstikäntämisen luovuus?

Kääntämisen luovuudesta puhuttaessa viitataan usein kaunokirjalliseen kääntämiseen tai markkinointikäynnösten transcreation-palveluun. Näissä kääntämisen lajeissa kielellinen tai sisällön uudistamiseen liittyvä luovuus tulee esiin selkeästi. Myös muut kääntämisen lajit sisältävät kuitenkin luovia elementtejä, eikä ole syytä tehdä kahtiajakoa luovaan ja ei-luovaan kääntämiseen; sen sijaan voidaan puhua erilaisista luovuuden lajeista ja eri tavoin luovista kääntämisen alueista. Sektioesitelmässäni esittelen erilaisia malleja, joiden avulla ammatillista luovuutta on käsitteellistetty, ja pohdin asiatekstikäntämiselle tyypillistä luovuutta näiden mallien perusteella.

Käännöstieteessä ei ole aina oletettu, että kaikki kääntäminen olisi luovaa. Esimerkiksi Kussmaul (2000) tunnistaa kääntämisen luovuudessa eri tasoja, mutta esittää, että kun kohdekielellä on tarjolla suora käänнос lähtökielen ilmaukselle, ei käänносprosessiin sisälly luovuutta (Kussmaul 2000, 29). Tällöin kenties oletetaan, että kääntäjä ei edes harkitse muita vaihtoehtoja, vaan tuottaa suoran käänноksen ilman valintaprosessia (divergenttiä ja konvergenttiä ajattelua) tai pohdintaa. Tällaisen valintaprosessin ajatellaan kuitenkin yleensä olevan keskeinen osa kääntämistä, mikä viittaisi siihen, että kyseessä on lähtökohtaisesti luova toiminta, vaikka ero moniin muihin luovan toiminnan lajeihin onkin selvä.

Ammatillisiin työtehtäviin liittyvää luovuutta voidaan määritellä useiden eri käsitejärjestelmien avulla. Näin voidaan pohtia myös sekä kääntämisen luovuutta yleensä että nimenomaisesti asiatekstikäntämisen luovuutta. Lähdän liikkeelle luovuuden yleisestä määritelmästä: luovuus on perinteisesti määritelty toimintana, jonka tuote on tarkoituksenmukainen ja jollain tapaa uusi (ks. esim. Kaufman ja Glăveanu 2019, 27). Määritelmän voidaan todeta sopivan kääntämiseen, vaikka uutuuden luonnetta onkin tällöin pohdittava. Kääntämiselle luonteenomaista luovuutta voidaan käsitteellistää myös funktionaalisen luovuuden käsitteen (Cropley ja Cropley 2010), neljän C:n mallin (Kaufman ja Beghetto 2009) ja nelikenttäisen luovuuden tyyppien matriisiin (Unsworth 2001) avulla. Näiden mallien kautta hahmoteltuna asiatekstien kääntäminen näyttää perusolemukseltaan luovana toimintana, jossa hyödynnetään vahvasti funktionaalista Pro-c-tyypin luovuutta ja joka sijoittuu Unsworthin matriisissa yleensä responsiivisen luovuuden alueelle mutta voi joissakin tapauksissa olla myös odotettua (expected) luovuutta.

Lähteet

- Cropley, David ja Arthur Cropley. 2010. "Functional Creativity. 'Products' and the Generation of Effective Novelty." Teoksessa *The Cambridge Handbook of Creativity*, toim. James C. Kaufman ja Robert J. Sternberg, 301–317.
- Kaufman, James C. ja Ronald A. Beghetto. 2009. "Beyond Big and Little: The Four C Model of Creativity." *Review of General Psychology* 13(1): 1–12. <https://doi.org/10.1037/a0013688>.
- Kaufman, James C. ja Vlad P. Glăveanu. 2019. "A Review of Creativity Theories." Teoksessa *The Cambridge Handbook of Creativity*, 2. painos, toim. James C. Kaufman ja Robert J. Sternberg, 27–43. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kussmaul, Paul. 2000. *Kreatives Übersetzen*. Tübingen: Stauffenburg.
- Unsworth, Kerrie. 2001. "Unpacking Creativity." *The Academy of Management Review* 26(2): 289–297. <https://doi.org/10.5465/amr.2001.4378025>.

Elena Kozlova
Itä-Suomen yliopisto

**Mihail Zoštšenkön venäjännös Maiju Lassilan romaanista Kuolleista herännyt
sektioesitelämä**

Esitelmä kohdistuu vähän tutkittuun aiheeseen: Suomen kirjallisuuden kääntämiseen ja vastaanottoon Neuvostoliitossa, ja se on osa väitöskirjatutkimustani, joka tarkastelee ideologista muokkausta käänöksissä, erityisesti manipulointia (Lefevere 1992). Neuvostoaikana tehdyissä käänöksissä manipulointi oli merkittävä ilmiö, siksi on tärkeää tehdä se näkyväksi ja tutkia sen roolia suomalaisen kirjallisuuden venäjännöksissä.

Neuvostoliitossa perustettiin vuonna 1978 kirjasarja, *Suomalaisen kirjallisuuden kirjasto*, jossa julkaistiin suomalaista, niin suomen kuin ruotsin kielestä käännettyä kirjallisuutta. Väitöskirjatyöni kohdistuu näiden teosten käänöksiin sekä kääntämiseen liittyviin valinta- ja käänösprosesseihin. Tutkin, miten ideologiset ja kulttuuriset näkökohdat vaikuttivat näihin prosesseihin ja miten ne näkyvät teosten käänöksissä. Tarkastelen tekstejä kirjallisuudentutkimuksen termein (genre, kerronta tms.) ja sijoitan alkutekstin kirjailijan tuotantoon ja Suomen kirjallisuuteen ja sen käänöksen kohdekielen kirjallisuuteen, jolloin tulkintani perustuu alkutekstin ja käänöksen vertailuun. Tässä esitelmässä tutkimuksen kohteena on kyseisen sarjan yksi teos, Maiju Lassilan romaani *Kuolleista herännyt* (1916) ja Mihail Zoštšenkön raakakäännöksen pohjalta tekemä käänös. Tutkimusaineistonani ovat alkuteksti ja sen käänös, käänöksen esipuhe sekä Zoštšenkön kirjeet.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys on deskriptiivinen käänöstiede, joka näkee käänöksen osana kohdekulttuuria; käänökset muokataan kohdekulttuurin konventioiden mukaisiksi (Toury 1980), tässä tutkimuksessa sosialistisen realismin konventioiden mukaan. Lähestyn tutkimuskohdetta käänösnormien näkökulmasta, eli kuten Toury (1980) esittää, käänösnormit säätelevät käänöstekstien valintaa, kääntämistä ja kääntäjän yksittäisiä päätöksiä. Neuvostoaikana suomalaisen kirjallisuuden kääntämisessä poliittisilla näkökohdilla oli valtava merkitys valinta- ja käänösprosesseissa. Kyseisenä aikakautena kääntäjät saattoivat olla kunnioittamatta alkuteoksia.

Neuvostoliitossa oli tapana, että runoilijat lähdekieltä osaamatta käänsivät runoteoksia muiden tekemien raakakäännöksen pohjalta. Analysoimani teos oli poikkeustapaus, sillä proosakäännöksen tekeminen raakakäännöksen pohjalta oli harvinaista. Viranomaisten epäsuosioon joutunut kirjailija Mihail Zoštšenko (1894–1958) teki raakakäännöksen pohjalta Maiju Lassilan tekstiin merkittäviä poistoja ja muokkauksia. Esitelmässäni tarkastelen, millaisia muutoksia Zoštšenko teki Lassilan teokseen, mitä hän ajatteli muokausprosessista ja mitä merkitystä muokkauksilla on. Raakakäännökset teki kääntäjä Mirja Mäkslin. Sivujen määrä esim. romaanissa *Kuolleista herännyt* lähes puolittuu. Tutkimukseni kohteet ovat tekstimuutoksia käänöksessä (poistoja, tekstimuokkauksia ja muita muokkauksia) alkutekstiin verrattuna. Katson kirjailijan kirjeistä, mitä hän muokausprosessista ajattelee. Kun yhteys alkutekstin ja kohdeyleisön välillä muodostuu välikäden kautta, raakakäännöksen kautta, alkutekstin viestintä häiriintyy.

Lähteet

LEFEVERE, A. 1992: *Translation, Rewriting, and the Manipulation of Literary Fame*. London: Routledge.

Lobanov, S.: M. Zoštšenkön ja L. Panteleevin kirjeet. <https://proz.ru/2015/11/01/977>

Markova, E., FT, Filologian tohtori, Venäjän kirjailijaliiton jäsen, <https://vk.com/id607000030>

TOURY, G. 1980: *In Search of a Theory of Translation*. Tel Aviv: Tel Aviv University. The Porter Institute for Poetics and Semiotics.

Zoštšenko, M. 2015, *M. Zoštšenko: pro et contra. MM Zoštšenkön persoona ja tuotanto mielipiteiden risteyskohdassa (1915–2009)*,

Pietari: Venäjän kristillisen humanitaarisen akatemian kustantamo.

Jenni Laaksonen
Tampere University

Multilingual corporate talk on sustainability: Translation analysis challenged by accounting texts

---

This section presentation addresses an important connection between Translation Studies and the discipline of accounting. Accounting texts produced by business organizations are some of the most potent texts of our society today. Economic activity is given high priority, and business organizations are framed as the backbone of societal well-being. Prominent examples of what can be termed *corporate talk* include texts on corporate sustainability and financial performance, often in the form of annual and sustainability reports, press releases, or investor news. The messages of these texts are widely discussed and disseminated, often appear in the media, and constitute influential examples of how large organizations may shape what are perceived as the roles and (desired) effects of business and corporations in society (Cho et al., 2015).

To reach and satisfy their international stakeholders, organizations typically make their texts available in more than one language. Translation is therefore a crucial yet under-researched element in the dissemination of these texts (Biel & Sosoni, 2017). However, although there is an evident element of translation in the creation of multilingually available corporate reporting, no information on translation or its direction is usually available in the published texts themselves. Related issues have been recognized in journalistic translation research (e.g., Davier & van Doorslaer, 2018), but accounting challenges the conventions of translation analysis also through its ideal of objective, unequivocal information, building an illusion of equivalence (cf. Koskinen, 2000) to maintain a position of discursive power and credibility.

This presentation explores ways in which applying a translation lens on corporate sustainability reports both offers a meaningful analytical avenue and challenges the convention in which analyses of such interrelated texts are built on a known direction between source and target (cf. Chesterman, 1997). What happens in this analytical-empirical connection if we see these accounting texts through the tools of translation scholarship but do so without the concepts of source, target, or direction? Probing this question, the presentation discusses the potential of a methodological stance that accepts there is no definite source or target text but rather a textual whole, the messages of which merit critical attention.

References

- Biel, Ł. & Sosoni, V. (2017). The translation of economics and the economics of translation, *Perspectives*, 25:3, 351–361.
- Chesterman A. (1997). *Memes of translation: The spread of ideas in translation theory*. John Benjamins Publishing Company.
- Cho, C.H., Laine, M., Roberts, R. W., & Rodrigue, M. (2015). Organized hypocrisy, organisational façades, and sustainability reporting. *Accounting, Organisations and Society*, 40, 78–94.
- Davier, L. & van Doorslaer, L. (2018). Translation without a source text: Methodological issues in news translation. *Across Languages and Cultures*, 19:2, 241–257.
- Koskinen, K. (2000). Institutional illusions. *The Translator*, 6:1, 49–65.

Juha Lång
Itä-Suomen yliopisto

Konekääntimet turvapaikanhakijoiden tiedonhaussa

Venäjä aloitti täysimittaisen hyökkäyssodan Ukrainassa helmikuussa 2022, minkä seurauksena Suomeen on tullut yli 66000 kansainvälistä suojelua hakevaa ukrainalaista (Migri, 2023). Kriisin alettua julkiset toimijat ovat lisänneet erityisesti Ukrainasta tuleville suunnattua monikielistä viestintää, mutta tästä huolimatta suurin osa suomalaiseseen yhteiskuntaan liittyvästä tiedosta on edelleen saatavilla ainoastaan suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Esimerkiksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen¹ ja Liikenne- ja viestintäviraston² internet-sivut ovat tarjolla ainoastaan näillä kolmella kielellä. Näyttää siis siltä, että monissa julkisissa laitoksissa englannin kieli nähdään riittävänä ratkaisuna tiedon välittämisessä Suomessa asuvalle kansainväliselle väestölle. Englannin kielen taito ei kuitenkaan ole itsestäänselvyys kaikille maahanmuuttajille, etenkin turvapaikanhakijoille. Sisäministeriön tilaaman tutkimuksen mukaan vain kolmanneksella Ukrainasta kevään 2022 jälkeen Suomeen tulleista on riittävän hyvä kielitaito, jotta he voisivat joko työskennellä tai opiskella englanniksi (Svynarenko & Koptsyukh 2022). Kun julkisten toimijoiden tuottamaa tietoa ei ole tai sen löytäminen on vaikeaa, maahanmuuttajat turvautuvat usein esimerkiksi sosiaaliseen mediaan, jossa liikkuva tieto ei välttämättä ole luotettavaa (vrt. Finell ym. 2021).

Tässä sektioesitelmässä kerron alustavista tuloksista empiirisestä tutkimuksesta, jossa tarkastellaan Ukrainasta Suomeen tulleiden tiedonhakustrategioita, kun he hakevat Suomen yhteiskuntaan liittyvää tietoa. Esitys perustuu koeasetelmaan, jossa ukrainalaiset koehenkilöt suorittivat määrättyjä tiedonhakutehtäviä. Koehenkilöiden tiedonhakustrategioita tarkastellaan tiedonhakutehtävien aikana kerättyjen ruutunauhoitteiden induktiivisen laadullisen analyysin kautta.

Konekääntäminen on nykyään integroitu yleisimpiin verkkoselaimiin, mikä teoriassa mahdollistaa tiedonhaun myös sivustoilta, joista ei ole versiota hakijan ymmärtämällä kielellä. Tutkimuksessa pyritään selvittämään, miten konekääntimiä tiedonhaussa käytetään ja kuinka hyvin suomea, ruotsia ja englantia huonosti osaavat tietoa ylipäätään löytävät.

Lähteet

- Finell, Eerika., Marja Tiilikainen, Inga Jasinskaja-Lahti, Nasteho Hasan & Fairuz Muthana. 2021. *Lived Experience Related to the COVID-19 Pandemic among Arabic-, Russian- and Somali-Speaking Migrants in Finland*. International Journal of Environmental Research and Public Health, 18(5), 2601. <https://doi.org/10.3390/ijerph18052601>
- Migri (2023). Tilastot : Kansainvälinen suojelu. <https://tilastot.migri.fi/#applications/23330?start=625> (ladattu 22.1.2024)
- Svynarenko, Arseniy & Anastasiya Koptsyukh. 2022. *The Situation of Ukrainians in Finland Who Fled the War: Survey Results*. Publications of the Ministry of the Interior 2022:34. Helsinki: Ministry of the Interior. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-562-4> (ladattu 5.3.2024)

Helmi Marttila
Tampereen yliopisto

Yliopiston henkilökunta saavutettavuustekstittäjinä

Vuonna 2019 Suomessa astui voimaan Laki digitaalisten palveluiden tarjoamisesta (306/2019), joka koskee viranomaisten ja julkisoikeudellisten organisaatioiden digisältöjen saavutettavuutta. Lain vaatimukset tarkoittavat yliopistojen osalta esimerkiksi sitä, että kaikki luento- ja opetusvideot tulee tekstittää videon kielellä, mikäli niitä hyödynnetään opetuksessa yli yhden lukuvuoden ajan. Tampereen yliopistossa on tekstitysvaatimuksen täyttämiseksi ohjeistettu opetushenkilöstöä tekstittämään itse omat videonsa, jolloin voidaan puhua paraprofessionaalista tekstittämisestä. Tarkastelen sektioesitelmässäni pro gradu tutkielmani (Marttila 2022) päätuloksia, jotka valottavat, millaista kielellistä uudelleenmuotoilua Tampereen yliopiston henkilöstö, nk. paraprofessionaalit tekstittäjät, tekstityksiin tuottavat, mitkä tekijät tuotettua uudelleenmuotoilua selittävät ja millaisena uudelleenmuotoilu näyttäytyy tekstitysten laadun näkökulmasta.

Tutkimuksen aineisto koostui neljän paraprofessionaalien tekstittäjän yhteensä viiden videon ensimmäisen ja viimeisen kahden minuutin aikana esiintyneistä tekstitysreplikeista (n = 225) sekä niitä vastaavista osista videon litteroitua ääniraitaa. Tarkastelin aineistoni tekstityksistä puhutun uudelleenmuotoilun elementtejä (n = 485), jotka jaoin kuuteen kategoriaan: tekstittäjän tekemiin poistoihin, korvaamisiin, lisäyksiin ja sanatason uudelleenmuotoiluun sekä sanajärjestyksen ja kielioppirakenteiden muutoksiin.

Erittelen esitelmässäni paraprofessionaalien tekstittäjien tuottamaa kielellistä uudelleenmuotoilua laadullisesti ja määrällisesti keskittyen sitä selittäviin tekijöihin ja siihen, kuinka tekstitysten ominaisuudet vertautuvat ammattilaisten tuottamiin Ohjelmatekstitysten laatusuosituksiin (Vitikainen ym. 2020), eli kuinka tehty uudelleenmuotoilu vaikuttaa tekstitysten laatuun. Tarkastelen, millaista uudelleenmuotoilua löydökset edustivat, mitä kielenpiirteitä uudelleenmuotoilu koski sekä millaisten tekijöiden voidaan nähdä olevan ratkaisujen taustalla. Esitelmä valottaa uutta ilmiötä, paraprofessionaalien saavutettavuustekstittämistä, paraprofessionaalien tekstittäjien tekemiä ratkaisuja sekä näin syntyvien tekstitysten laatua.

Lopuksi esittelen julkisoikeudellisissa ja viranomaisorganisaatioissa työskentelevien paraprofessionaalien tekstittäjien kielensisäisiin tekstityksiin ja tekstitysprosesseihin keskittyvän tulevan väitöskirjatutkimukseni alustavaa tutkimusasetelmaa.

Lähteet

Laki digitaalisten palveluiden tarjoamisesta 306/2019.

Marttila, Helmi 2022: *Digitaalisen saavutettavuuden repliikit. Yliopiston akateemisen henkilökunnan uudelleenmuotoilun ratkaisut kielensisäisissä tekstityksissä*. Pro gradu -tutkielma: Tampereen yliopisto.

Vitikainen, Kaisa – Lehtikainen, Kirsi – Holopainen, Tiina – Ristola, Tomi – Pöntys, Minna – Kauppila, Janne – Stenbäck, Maria – Korhonen, Riitta – Metsola, Kati – Lehto, Lotta – Häkkinen, Tiina – Benigni, Aura – Gorshel'nik, Hanna – Antinjuntti, Kristiina 2020: *Ohjelmatekstitysten laatusuositukset*. https://kieliasiantuntijat.fi/wp/wp-content/uploads/2021/01/Ohjelmatekstitysten_laatusuositukset_web-versio.pdf

Mikhail Mikhailov
Tampereen yliopisto
Julia Souma
Helsingin yliopisto

Poliittisten tekstien kääntäminen: yhteys lukijoihin vai alkuperäistekstiin? Tapaus Lenin

---

Vladimir Lenin on maailman eniten käännettyjen kirjoittajien joukossa: 7. sija Index Translationumissa. Leninin teoksia on käännetty yli 80 kielelle. Koko Leninin tuotanto on käännetty myös suomen kielelle, ja monet teokset on suomennettu jopa useita kertoja (esim. *Valtio ja vallankumous* -teoksesta löytyy yhdeksän eri suomennosta). Suomennoksia on julkaistu Suomen ohella sekä Yhdysvalloissa että Neuvostoliitossa. Viimeisimpiä uusia suomennoksia julkaistiin 1950–60-luvulla *Kootuissa teoksissa*, mutta tärkeimpien teosten hieman päivitettyjä käännöksiä ilmestyi vielä 1970-luvun loppuun saakka.

Leninin teosten suomennoksille ominainen piirre on vaativa sanasto. Teoksissa on valtava määrä sanoja, jotka todennäköisesti ovat tuntemattomia suomalaisille lukijoille. Suurin osa niitä liittyy silloisen Venäjän keisarikunnan poliittiseen ja taloudelliseen elämään: *narodnikki, zemstvo, desjatina, otrezkamaa, batrakkii, artteli* ym. Kääntäjät käyttävät suoria lainoja ilman selittämistä. Välillä esiintyy käännöslainoja, jotka eivät kuitenkaan avaa käsitteitä ja tuskin auttavat tekstin ymmärtämiseen: *kotiteollisuus, päiväläinen, reforminjälkeinen, hevose-ton, maaosuus*. Lisäksi löytyy vanhentuneita paikannimiä, kuten *Tauria* (nyk. Krim).

Miksi jopa 1970-luvun painoksissa ei otettu huomioon kielen muutoksia ja säilytettiin vanhentuneita termejä ja paikannimiä? Ilmeisesti marxilaisen diskurssin kehitys tapahtui samoilla linjoilla kuin uskonnollinen diskurssi: pyhää tekstiä ei muuteta. Eivätkä Eugene Nidan (ks. esim. Nida & Taber 1969) ideat Raamatun kääntämisestä voineet vaikuttaa siihen, koska silloista marxilaista diskurssia kontrolloitiin Neuvostoliitosta, ja siinä päätöksentekijöinä oli hyvin konservatiivisia ihmisiä (ks. esim. Slezkine 2017, Yurchak 2006).

Tutkimusaineiston keruu on vielä kesken, tällä hetkellä skannattuna, tunnistettuna ja kohdistettuna lähdetekstiin ovat kolmen teoksen uudelleensuomennokset (*Valtio ja vallankumous*: 4 kpl, *Mitä on tehtävä?*: 2 kpl, *Penikkatauti*: 4 kpl), muut ovat vielä työn alla (yht. noin 60 tekstiä). Tekstit ladataan rinnakkaiskorpukseen ParVLen ja käsitellään NoSketch Engine korpshallintatyökalun avulla.

Esitelmässämme kerromme, minkälaisia muutoksia Leninin teosten uudelleensuomennoksiin tehtiin ja mitä jäi käännöksissä korjaamatta siitä huolimatta, että käännökset sisältävät hämäriä tai lukijalle täysin epäselviä käsitteitä. Pohdimme, kuinka paljon Leninin teosten suomennoksia kanonisoiitiin, miksi ja missä osissa.

Lähteet

Index Translationum. <https://www.unesco.org/xtrans/bsform.aspx> (3.1.2024)

Nida, E.A. and Taber, C.R. (1969) *The Theory and Practice of Translation*. E. J. Brill, Leiden.

Slezkine, Y. (2017) *The House of Government: A Saga of the Russian Revolution*. Princeton University Press.

Yurchak, A. (2006). *Everything Was Forever, Until It Was No More: the Last Soviet Generation*. Princeton University Press.

Junru Mo

Communication University of China & Tampere University

**Digital Fandom, Archival Translation, and the Mediatization of Affect:
Chinese Hiddlestoners' Consumption of *Eton College Chronicle***

This study focuses on celebrity fandom's translational activities on the Chinese internet and explores how translation serves as a method of mediatizing affect between the fandom community and the object of fandom. It utilizes a case study of "Hiddles' Translation Army of China," a digital translation group self-organized by the Chinese Hiddlestoners, i.e. the fans of the British actor Tom Hiddleston, and focuses specifically on their translation of some 1990s materials concerning the actor, which have been archived in *Eton College Chronicle*¹. The data for qualitative analysis are collected from the group's official site on Weibo (China's microblog equivalent of Twitter) and are comprised of (1) 8 pieces of archival translations produced by the group, (2) the group's microblog posts that publish these translations, and (3) the readers' comments to these posts. The study argues that the archival translation initiated by the group serves as a translingual, transcultural, and transaffective archiving medium, which connects the fandom community's present to the celebrity's past and allows for various reimaginations of the celebrity. The fandom community's cultural memory and affect concerning the celebrity are reshaped in the translation of the archival materials and the embodied reading of those translations.

Keywords: celebrity fandom, fan translation, affect, mediatization

Lauri A. Niskanen
Turun yliopisto

Sangen tuntematon irlantilainen kirjailija: James Joycen *Evelinen* varhaiset suomenkieliset käännökset

---

Millä tavalla kirjailija ja hänen tuotantonsa saapuvat kielestä, kulttuurista ja kirjallisesta horisontista toiseen? Miten muodostetaan yhteys kahden kirjallisen perinteen välille, ja miten raivataan tila uudelle kirjailijalle vieraassa kirjallisessa järjestelmässä? Kirjailijan ja tämän tuotannon tulkintaan uudessa kontekstissa osallistuvat monet toimijat: kääntäjät, kriitikot, kustantajat ja lehdistö. Kuten käännettävät teoksensa, kirjailijakaan ei synny uudelleen uudessa kontekstissa sellaisenaan, vaan uusi yhteys luodaan erilaisten esteettisten ja ideologisten tulkintojen kautta.

Tässä sektioesitelmässä tutkitaan, ketkä osallistuivat James Joycen ja hänen tuotantonsa tuomiseen suomalaiseen keskusteluun ja kirjalliseen horisonttiin. Tutkimusmateriaalina ovat varhaiset Joyce-käännökset sekä Joyce ja hänen tuotantoaan koskeva paratekstuaalinen keskustelu Suomessa. Erityisesti analysoidaan tutkimuksen aikana löydettyä varhaisinta tunnettua Joyce-käännöstä, *Eveline*-suomennosta vuodelta 1931. Tätä verrataan varhaisimpaan tähän asti tunnettuun *Eveline*-käännökseen vuodelta 1933 (Kaisu-Mirjami Rydberg) sekä tutkimusta varten tehtyyn DeepL-konekäännökseen. Varhaisiin *Eveline*-suomennoksiin sovelletaan avainsana-analyysia (Winters & Kenny 2024, 73), sekä tekstianalyysin visualisointityökaluja, kuten *SketchEnginea* ja *Voyant Toolsia*, ja samalla pohditaan, kuinka tekstianalyysityökaluja voisi hyödyntää käännöstutkimuksessa lähtö- ja tulotekstin analyysissä (Youdale 2020, 2). Horenbergin (2024, 203) lailla pohditaan myös, voisivatko tekstianalyysityökalut auttaa kirjallisia kääntäjiä työssään.

Sektioesitelmä on osa tutkimustani Turun yliopiston monitieteellisessä *Kertova teksti, kääntäjä ja kone: käyttäjyystävällistä kaunokirjallisuuden käännösteknologiaa etsimässä* -tutkimushankkeessa. Tutkimushankkeessa yhdistyvät käännöstiede, kirjallisuustiede ja kieli- ja käännösteknologia. Olen perehtynyt monimutkaisen intertekstuaalisen kaunokirjallisen tekstin kääntämiseen ja teoksen käännöksissä ja uudelleenkäännöksissä jatkuvaan hermeneuttiseen prosessiin (Niskanen 2021, 5). *Kertova teksti, kääntäjä ja kone* -hankkeessa selvitän, kuinka koneavusteisen kirjallisen kääntämisen sovellus voi tunnistaa tekstienvälisiä suhteita lähtö- ja tuloteksteissä (Niskanen 2022, 161).

Lähteet

- Horenberg, L. (2024). "Voyant Tool's Little Outing: How a Text Reading and Analysis Environment Can Help Literary Translators". In *Computer-Assisted Literary Translation*, Rothwell, A., Way A., & Youdale, R. (eds.). New York; London: Routledge, pp. 203-18.
- Niskanen, L. (2021). *A Hubhub of Phenomenon: The Finnish and Swedish Polyphonic Translations of James Joyce's Ulysses*. Helsinki: University of Helsinki.
- Niskanen, L. (2022). "The 'Oxen of the Sun' hypertext: A digital hypertext in the study of polyphonic translations of James Joyce's Ulysses". In *Using Technologies for Creative-Text Translation*, Hadley J., Taivalkoski-Shilov K., Teixeira C.S.C., & Toral A. (eds.). London; New York: Routledge, pp. 161-79.
- Winters, M., & Kenny, D. (2024). "Mark My Keywords". In *Computer-Assisted Literary Translation*, Rothwell, A., Way A., & Youdale, R. (eds.). New York; London: Routledge, pp. 69-87.
- Youdale, R. (2020). *Using computers in the translation of literary style: Challenges and opportunities*. New York: Routledge.

Outi Paloposki ja Laura Ivaska

Turun yliopisto

Aineistojen välisestä yhteydestä

Pohdimme metodologisessa esityksessämme moniaineistoisuutta ja sitä, miten erityisesti historiallisessa tutkimuksessa erilaiset aineistot saadaan keskustelemaan keskenään, ja miten ja minkälaisia aineistoja ylipäätään on mahdollista sisällyttää yhden tutkimuksen piiriin hajottamatta aihetta ja itseään.

Historiantutkimuksen metodologiaan on jo pitkään kiinnitetty huomiota käännöstieteessä, ja sekä teoreettiset mallit että käytännölliset lähtökohdat ovat esillä hakuteoksissa ja metodioppaissa (Pym 1998; D'hulst & Gambier [toim.] 2018, Rundle [toim.] 2022, Hermans 2022). Haluamme lähestyä aihetta vielä konkreettisemmin esimerkkien kautta ja tuoda esille erityisesti arkistoaineistot, joiden tutkimuksesta on tullut erittäin tärkeä osa käännöshistoriaa. Tästä esimerkkinä voidaan mainita kansainvälisen History & Translation Network -verkoston arkistotyöryhmää kohtaan osoitettu suuri kiinnostus ja Suomessa meneillään oleva hanke arkistoaineistojen metatietojen selvittämiseksi (ks. <https://users.utu.fi/Imputk/traces-of-translation-in-the-archives/>). Hanke auttaa laajentamaan kuvaa kääntäjistä ja heidän työskentelyolosuhteistaan ja työprosesseistaan. Arkistojen tarjoama kuva kääntämisestä tarvitsee lisäksi täydennystä muiden aineistojen kautta. Tätä täydennystä etsimme prosopografisesta tutkimuksesta (ryhmäbiografiasta). Prosopografiaa on käytetty juuri hajanaisen ja satunnaisten aineiston tukena (Uotila 2014; kääntämisen tutkimuksessa ks. Pickford 2021).

Kauno- ja tietokirjallisuuden kääntäjät olivat 1800-luvulla usein yksittäisiä toimijoita, mutta heitä yhdisti työ koulutus-, kansanvalistus- tai muu sivistyselämän parissa. Vuosisadan lopulla myös kustannuskenttä alkoi olla järjestäytyneitä ja luoda pikku hiljaa yhte(nä)isiä käytäntöjä suomentamiseen. Kustantaminen (ja siihen liittyvä bibliografiatyö), ajan sivistyspyrkimykset ja koulutus ovatkin niitä alueita, joista saatava tieto hyödyttää ja taustoittaa arkistolöydöksiä. Kovin tarkkaan kääntäjyyttä ei kuitenkaan pysty rajaamaan näidenkään parametrien kautta, koska konkreettiset olosuhteet, kääntämisen motivaatio ja sopimuskäytännöt vaihtelivat. Tarkoitus onkin tarkastella myös metodisten valintojen rajoituksia.

Lähteet

D'hulst, Lieven & Yves Gambier (toim.) (2018) *The History of Modern Translation Knowledge*. Amsterdam: John Benjamins.

Hermans, Theo (2022) *Translation and History. A Textbook*. London & New York: Routledge.

Pickford, Susan (2021) Le traducteur et l'archive: considérations historiographiques. *Meta* 66 (1), 28–47. Pym,

Anthony (1998) *Method in Translation History*. Manchester: St. Jerome.

Uotila, Merja (2014) Tavallisuuden tavoittelu: prosopografia elämäkerrallisen tutkimuksen välineenä. Teoksessa H. Hakosalo, S. Jalagin, M. Junila, & H. Kurvinen (toim.), *Historiallinen elämä: biografia ja historiantutkimus*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 240-256.

Esa Penttilä
Itä-Suomen yliopisto

Pophittien suomentaminen osana nuorisokulttuuria

Kääntäminen on perinteisesti ollut tärkeässä asemassa, kun kulttuuriset vaikutteet, lajit ja ihanteet leviävät maasta toiseen ja kielialueelta toiselle. Hyvänä esimerkkinä tästä ovat erilaiset amerikkalaisen kirjallisuuden lajit, jotka tiettyjen yksittäisten kääntäjien aktiivisen työn myötä levisivät osaksi ranskalaista kulttuuria 1900-luvulla (Gouanvic 2005). Viime vuosikymmeninä vastaavasti manga ja anime ovat levinneet tehokkaasti osaksi länsimaista kulttuuria, ja niiden levittämisessä mm. fanikäntäjät ovat näytelleet tärkeää roolia.

Keskeinen 1900-luvulla ympäri maailmaa levinnyt kulttuurinen ilmiö oli ns. nuorisokulttuuri, joka levisi angloamerikkalaisesta maailmasta ympäri Eurooppaa ja maailmaa 1950- ja 1960-luvuilla ja jonka tärkeänä osa-alueena oli popmusiikki. Tätä musiikinlajia kuunneltiin Suomessa paljon alkukielisinä esityksinä, mutta varsinkin aiempina vuosikymmeninä se levisi laajalta myös käännoksinä. Kevyen musiikin saralla laulujen kääntämistä suomeen on toistaiseksi tutkittu jonkin verran lähinnä iskelmän osalta (Niiniluoto 2007, Siponkoski & Rossi 2010). Popmusiikin suomentamista vaikuttaa tutkitun vähemmän.

Tässä esitelmässä on tarkoitus luoda alustavaa kuvaa popmusiikin kääntämisestä Suomessa erityisesti 1950- ja 1960-luvuilla. Aineisto pohjautuu pääosin kahteen Suomen, Englannin ja Amerikan listahittejä esittelevään kirjaan (Nyman 1989; 1995). Niiden pohjalta pyritään hahmottamaan ymmärrystä siitä, mitä käännettiin, ketkä käännoksiä tekivät ja millaisen vastaanoton ne saivat, mikä auttaa luomaan kuvaa siitä, millainen oli kääntämisen rooli angloamerikkalaisen nuorisokulttuurin leviämisessä Suomeen.

Lähteet

- Gouanvic, Jean-Marc. 2005. A Bourdieusian Theory of Translation, or the Coincidence of Practical Instances: Field, 'Habitus', Capital and 'Illusio'. *Target* 11:2, 147–166.
- Niiniluoto, Maarit (2007). Käännoisiskelmät – osa suomalaista identiteettiä. Teoksessa H. K. Riikonen, Urpo Kovala, Pekka Kujamäki ja Outi Paloposki (toim.) *Suomennaskirjallisuuden historia* I. Helsinki: SKS. 535–549.
- Nyman, Jake. 1989. *Onnenpäivät: Suomen, Englannin ja USA :n suosituimmat levyt vuosina 1955–1965*. Fanzine: Tampere.
- Nyman, Jake. 1995. *Onnenpäivät 2: Suomen, Englannin ja USA :n suosituimmat singlet ja albumit vuosina 1966–1969*. Tammi: Helsinki.
- Siponkoski, Nestori & Paula Rossi. 2010. Sydän, suru, kuu ja kyynel: suomalaisen käännoisiskelmän kieltä etsimässä. Teoksessa Niina Nissilä & Nestori Siponkoski (toim.) *Kieli ja tunteet: VAKKI XXX*. No. 37. Vaasa: Vaasan yliopisto. 314–325.

Richard Pleijel
Stockholm University

Biblical footnotes as paratextual retranslation: Connecting to the lost tradition

---

In this presentation, I will discuss footnotes in Bible editions as a means of achieving paratextual retranslation (Pleijel 2022). My case will be the Swedish Roman Catholic bible edition *Katolsk studiebibel* (Catholic Study Bible), published in 2022. This edition, produced by Catholic scholars and published by the Catholic publishing house Veritas, was clearly produced within the institutional framework of the Roman Catholic Church. The footnotes of the edition constitute a commentary on the biblical texts (see Hermans 2007) from the perspective of Catholic theology. The actual biblical text of the edition was, however, translated from a rather different perspective, as it was produced within the context of the non-confessional translation project *Bibel 2000*, commissioned by the Swedish Government and (partly) funded by the Swedish state. This project represented a distinctly modern temporality (cf. Rundle 2018), as it was based on the latest findings of philological and biblical scholarship with no regard taken to traditional religious interpretation of the biblical texts. In other words, the translators actively sought to break the contact with the traditional (Christian but to some extent also Jewish) effective history of the Bible. From this perspective, the Catholic footnotes can be seen as a means of reconnecting to this lost tradition—at least on a paratextual level. I hence argue that the paratext of the edition retranslates the Bible into a divine, sacred Scripture. In the presentation, I will discuss the tension between the explicitly confessional footnote apparatus of the Catholic edition and the fact that the footnotes comment on a translation that was carried out with a rather different intention, with a number of examples from the Old Testament/Hebrew Bible.

References

- Hermans, Theo. 2007. *The conference of the tongues*. London: Routledge.
- Pleijel, Richard. 2022. "At the threshold of the sacred: Paratextual retranslation and institutional mediation through footnotes in a Roman Catholic edition of the New Testament." Pages 57–92 in *Paratexts in translation: Nordic perspectives*, eds. R. Pleijel and M. Podlevskikh Carlström. Berlin: Frank & Timme.
- Rundle, Christopher. 2018 "Temporality." Pages 235–245 in *A history of modern translation knowledge: Sources, concepts, effects*, eds. L. D'hulst and Y. Gambier. Amsterdam: John Benjamins.

Malin Podlevskikh Carlström
University of Gothenburg

**State censorship as an obstacle to cultural contacts:
Sjöwall & Wahlöö in the Soviet Union**

Swedish crime novels have been popular in Russia since the late Soviet era. However, a previous investigation indicates that state censorship was involved in both the selection and the paratextual framing of Swedish crime fiction published in the Soviet Union (Podlevskikh Carlström 2023, 165–166). Furthermore, Swedish crime fiction novels published in the Soviet Union seem to have been deliberately selected for the purpose of corrupting the image of Sweden and creating a representation that better suited the ideology of the State (ibid., 167).

In this analysis, I will leave the selection and paratext behind, and instead turn to the censorship of actual target texts. The Soviet system of state censorship began to take shape already in 1922, when the Main Directorate on Literature and Publishing Houses (Glavnoe upravlenie po literatury i izdatel'stv, commonly abbreviated as Glavlit), was founded. Naturally, also translations were affected and subjected to strict censorship (Baer 2011, 9). During the Khrushchev era (1953–1964), which precedes the years relevant for this analysis, the censorship practices moved from Glavlit to editors and editorial boards (Sherry 2015, 47–48), and self-censorship became a “natural strategy and a means for self-preservation” in order not to become subject to political censorship (Kamovnikova 2019, 72). Accordingly, the aim of the analysis is to clarify if, and in that case how, Soviet censorship limited cultural contacts with Western society also on a textual level.

The material for the analysis includes three Soviet first editions (non-abridged book editions) of Sjöwall & Wahlöö's novels in the book series “Roman om ett brott” (“The Story of a Crime”) published between 1973 and 1978, as well as the respective Swedish source texts. I have selected the three novels in the series with the earliest Soviet publication date, all of which are translated by different translators. The source and target texts have been close read in order to find out if any traces of the novels having been subjected to censorship may be revealed. Different kinds of omissions, replacements and additions are of particular interest for the analysis, and have been divided into categories for further analysis, based on which conclusions will be drawn.

Primary Sources

- Sjöwall, Maj and Per Wahlöö. 1970. *Polis, polis, potatismos! : roman om ett brott*. Stockholm: Norstedt
- Sjöwall, Maj and Per Wahlöö. 1971. *Den vedervärdige mannen från Säffle : roman om ett brott*. Stockholm: Norstedt
- Sjöwall, Maj and Per Wahlöö. 1973. *Negodjaj iz Seflë. Translated by Sofija Fridljand*. Moskva: Molodaja gvardija.
- Sjöwall, Maj and Per Wahlöö. 1975. *Terroristerna : roman om ett brott*. Stockholm: Norstedt
- Sjöwall, Maj and Per Wahlöö. 1977. *Policija, policija, kartofel'noe pjure!* Translated by N. Krymova and Ju. Pospelov. In *Zarubezhnyj detektiv*, edited by V. Volodskij. Moskva: Molodaja gvardija.
- Sjöwall, Maj and Per Wahlöö. 1978. *Naemnye ubijcy : roman*. Translated by Lev Ždanov. Moskva: Progress.

Secondary sources

- Podlevskikh Carlström, Malin. 2023. “Swedish Crime Fiction in the Soviet Union. Publication and Paratextual Framing.” *Samlaren* 143 (1): 141–77.

Sektioesitelmät - Session Presentations

Baer, Brian James. "Introduction." In *Contexts, Subtexts and Pretexts: Literary Translation in Eastern Europe and Russia*, edited by Brian James Baer, 1–15. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.

Sherry, Samantha. 2015. *Discourses of Regulation and Resistance: Censoring Translation in the Stalin and Khrushchev Soviet Era*. Edinburgh: Edinburgh UP.

Kamovnikova, Natalia. 2019. *Made Under Pressure: Literary Translation in the Soviet Union 1960–1991*. Amherst, Mass: University of Massachusetts Press.

Svetlana Probirskaja, Simo Määttä, Päivi Kuusi, Iida-Maaria Lindstedt
Helsingin yliopisto

Yhteyksiä luomassa — vastaanottotutkimuksen uudenlaisia muotoja

---

Kääntämisessä ja käännöstieteessä yleensä tiedostetaan, että käännöstekstin vastaanottajalla on tärkeä rooli. Silti empiiristä tutkimusta käännöstekstien vastaanotosta ei ole paljon, ja tutkimus on keskittynyt pääasiassa kaunokirjallisuuteen ja audiovisuaaliseen aineistoon (ks. Tuominen 2012). Koneen Säätiön rahoittama projektimme Kääntäminen, maahanmuutto ja demokratia on kiinnostunut mm. maahanmuuttajista käännetyn viestinnän – kuten viranomaistekstien – vastaanottajina.

Kerromme esitelmässämme vastaanottotutkimuksen uudenlaisista muodoista ja alustavista tutkimustuloksista, kun käännöksiä ovat viranomaistekstit ja niiden vastaanottajina maahanmuuttajat. Tutkimuksemme viitekehys on osallistava (ks. Hirvonen ym. 2023) ja käyttäjäkeskeinen kääntäminen (ks. Suojanen ym. 2012) siten, että käännetyn informaation vastaanottajat nähdään aktiivisina merkitysten luojina, joiden reaktiot käännöksiin ovat havaittavissa ja neuvoteltavissa. Lähestymme vastaanottoa neljän eri menetelmän pohjalta: ryhmähaastattelu, haastattelu, tarinateatteri ja sosiaalinen kuuntelu. Maahanmuuttajien ryhmähaastattelussa keskustellaan käännetyn tekstin pohjalta. Tähän mennessä on tehty kolme ryhmähaastattelua, joista kaksi on videoitu ja yksi on ääninauhoitettu. Haastattelemalla käännösten tilaamisesta ja tuottamisesta korona-aikana vastanneita tahoja saadaan tietoa heidän kohderyhmiä koskevista käsityksistään ja sitä kautta välillisesti vastaanottajista. Käytössämme on 18 asiantuntijahaastattelua, jotka tehtiin edellisen tutkimushankkeemme yhteydessä (ks. Määttä ym. 2022). Tarinateatterissa osallistujat kertovat, minkälaisia ajatuksia ja tunteita käännetyt viranomaistekstin lukeminen heissä herätti, ja ammattinäyttelijät esittävät heidän kertomuksensa lavalla. Tämän jälkeen osallistujat voivat kommentoida, vastasiko esitys heidän kokemustaan. Tarinateatteriesitys on videoitu tutkimusta varten. Sosiaalisessa kuuntelussa havainnoidaan kentän ääniä mm. sosiaalista mediaa seuraamalla sen selvittämiseksi, millaisia kysymyksiä viranomaistekstit herättävät maahanmuuttajissa sekä millaista informaatiota tarvitaan ja tarjotaan (ks. esim. Boender ym. 2023). Tutkimuksemme aineistona on maahanmuuttajien Facebook-ryhmästä poimittuja keskusteluaiheita. Tieto tekstien vastaanottajista ja heidän tarpeistaan auttaa tekstien räätälöinnissä tiettyä kohderyhmää varten.

Lähteet

- Boender TS, Schneider PH, Houareau C, Wehrli S, Purnat TD, Ishizumi A, Wilhelm E, Voegeli C, Wieler LH, Leuker C. 2023. Establishing Infodemic Management in Germany: A Framework for Social Listening and Integrated Analysis to Report Infodemic Insights at the National Public Health Institute. *JMIR Infodemiology* 2023; 3: e43646 doi: 10.2196/43646
- Hirvonen Maija, Hakola Marika & Klade Michael. 2023. Co-translation, consultancy and joint authorship: User-centred translation and editing in collaborative audio description. *JoSTrans* 39, 26–51.
- Määttä Simo, Kinnunen Tuija, Probirskaja Svetlana & Kuusi Päivi. 2022. *Improving communication with migrants for crisis preparedness in Finland: Lessons learned from COVID-19*. University of Helsinki.
- Suojanen Tytti, Koskinen Kaisa & Tuominen Tiina. 2012. *Käyttäjäkeskeinen kääntäminen*. Tampereen yliopisto.
- Tuominen Tiina. 2012. *The Art of Accidental Reading and Incidental Listening: An empirical study on the viewing of subtitled films*. Väitöskirja. Tampere University Press.

Minna Ruokonen
University of Eastern Finland
Mari Pakkala-Weckström
University of Helsinki

Translation students' feedback literacy: a preliminary empirical study

---

Within the past decade, feedback literacy, or students' ability to actively elicit, process and take action on feedback information (Dawson et al. 2023, 2) has become a hot topic in pedagogical research (Nieminen & Carless 2022). Translation-pedagogical research has also begun to address students' active engagement with feedback (e.g., Zheng 2020, Strobl 2022), but to our knowledge, without taking models of feedback literacy into account. We hope to contribute to filling this gap.

In this presentation, we first critically evaluate feedback literacy frameworks and then present preliminary results from our investigation of translation students' feedback literacy based on data collected on three English–Finnish translation courses in Autumn 2023. The courses included an early-stage BA course at the UEF (Introduction to Translation and Interpreting, 9 students) and two courses at the University of Helsinki: one BA course (Introduction to Professional Translation, 10 students) and one MA course (Professional Translation, 12 students). The data consist of

- students' anonymous reflections at the beginning of each course: how they engage with feedback and what kind of feedback they find particularly useful
- translation commentaries and/or self-assessment in connection with each translation where the students reflect on how they made use of the feedback they received and how it contributed to their learning.

We will analyse the students' comments thematically, looking for indications of both feedback attitudes (mental and emotional dispositions) and feedback practices (students' actions when processing feedback) (Dawson et al. 2023, 15–16). The results should provide indications of students' feedback literacy and suggest implications on how to ensure that translation students make the most of the feedback during their studies and develop professional feedback competences for their future careers. In addition, we hope to raise translation teachers' awareness of the importance of feedback to students.

References

- Dawson, Phillip, Zi Yan, Anastasiya Lipnevich, Joanna Tai, David Boud & Paige Mahoney 2023. Measuring what learners do in feedback: the feedback literacy behaviour scale. *Assessment & Evaluation in Higher Education*. DOI: 10.1080/02602938.2023.2240983.
- Nieminen, Juuso Henrik & David Carless 2022. Feedback literacy: A critical review of an emerging concept. *Higher Education* 85, 1381–1400. DOI: 10.1007/s10734-022-00895-9.
- Strobl, Carola 2022. Revision behaviour of translation students in response to electronic feedback: Insights from a pilot study using Hypal4MUST. Presentation at EST2022 Congress, Oslo.
- Zheng, Yao, Qiting Zhong, Shulin Yu & Xiaohui Li 2020. Examining students' responses to teacher translation feedback: insights from the perspective of student engagement. *SAGE Open* April-June 2020: 1–10. DOI: 10.1177/2158244020932536

Annukka Saarenmaa
Helsingin yliopisto

**Tulkatut keskustelut rikos- ja riita-asioiden sovittelussa:
Alustavia havaintoja yksikielisistä sekvensseistä**

Väitöskirjatutkimuksessani perehdyn yksikielisiin sekvensseihin tulkatuissa rikos- ja riita-asioiden sovittelukeskusteluissa. Rikos- ja riita-asioiden sovittelu on lakisääteinen maksuton palvelu, jossa vapaaehtoiset sovittelijat toimivat välittäjinä tapahtuneen rikoksen tai riidan osapuolten välillä. Sovittelun tarkoituksena on käsitellä vahinkoa kärsineelle osapuolelle aiheutuneita henkisiä ja aineellisia haittoja sekä pyrkiä sopimaan toimenpiteistä niiden hyvittämiseksi.

Esitän sektioesitelmässäni alustavia havaintoja yksikielisistä sekvensseistä, joita esiintyy tulkatuissa sovittelukeskusteluissa. Yksikielisellä sekvenssillä tarkoitan sellaisia keskustelun kohtia, joissa vähintään kahden vuoron muodostama toimintajakso tuotetaan yhdellä kielellä kahden puhujan välillä. Usein nämä sekvenssit jätetään tulkkaamatta keskustelun toiselle kielelle. Yksikieliset sekvenssit koetaan perinteisesti ongelmallisiksi, sillä tulkin ammattisäännöstön (Asioimistulkin ammattisäännöstö 2021) mukaan tulkki tulkkaa kattavasti, ei jätä mitään pois eikä lisää mitään asiaankuulumatonta. Aiempi tutkimus (mm. Wadensjö 1998, Pasquandrea 2012, Isolahti 2014, Traverso 2019) on kuitenkin osoittanut, että yksikieliset sekvenssit ovat tavanomainen ilmiö tulkatussa vuorovaikutuksessa. Niissä käsitellään yleensä ymmärtämisen ongelmia tai tarkennetaan merkityksiä, mutta niillä voidaan myös edesauttaa keskustelun tavoitteita (Bolden 2000).

Näytän aineistokatkelmia yksikielisistä sekvensseistä ja pohdin, mikä merkitys niillä on tulkatun vuorovaikutustilanteen jäsentymisessä ja etenemisessä. Tutkimusaineistoni on kerätty vuosina 2022–2024 ja se sisältää videotallennettuja tulkattuja sovittelukeskusteluja suomen lisäksi kolmella kielellä. Tutkimusmenetelmänä käytän keskusteluanalyttistä tulkkauksen tutkimusta.

Lähteet

Asioimistulkin ammattisäännöstö. 2021. Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry.

Bolden, G. 2000. Towards understanding practices of medical interpreting: interpreters' involvement in history taking. *Discourse Studies* 2(4), s. 387–419.

Isolahti, Nina. 2014. *Tulkkauksen tarkkuus rikosoikeudenkäynnissä – saavuttamaton ihanne*. Acta Electronica Universitatis Tamperensis 1374. Tampere: Tampereen yliopisto.

Pasquandrea, S. 2012. Co-constructing dyadic sequences in health care interpreting : A multimodal account. *New Voices in Translation Studies* 8, s. 132–157.

Traverso, V. 2019. Forms of participation in a mental health care consultation with a nonpresent interpreter. *ROLSI* 52(2), s. 124–143.

Wadensjö, C. 1998. *Interpreting as interaction*. London/New York: Longman.

Leena Salmi
Hanna-Maria Ratinen
Turun yliopisto

Esitelmän otsikko: Käännökset ympärillämme – arjen käännöstekstien jäljillä edelleen

---

Kohtaamme käännettyjä tekstejä päivittäin – aamulla muropaketin kyljessä olevista ainesosista verkkosivuihin, joita selaamme töissä, illalla televisiosta katsomamme elokuvan tekstityksiin tai romaaniin, jonka luemme ennen nukahtamista. Tässä esityksessä raportoidaan päiväkirjatutkimuksesta, jossa on tarkasteltu päivittäin luettujen käännösten osuutta. Vastaavista päiväkirjatutkimuksista ovat aiemmin raportoineet mm. Mäkisalo (2006), Paloposki (2006), Vihonen ja Salmi (2007) sekä Salmi (2010). Käännetystä kirjallisuudesta on saatavilla tilastotietoa, mutta muista tekstilajeista tiedetään vähemmän; esimerkiksi Assis Rosa (2006) on kuitenkin Portugalissa tarkastellut käännösten osuutta kirjallisuuden lisäksi muiden kulttuurituotteiden kuten elokuvien, tv-ohjelmien ja näytelmien osalta.

Tässä tarkasteltava aineisto on kerätty Suomessa vuosina 2007–2016 tekstipäiväkirjalomakkeella, johon vastaajat kirjasivat kaikki yhden päivän aikana lukemansa tekstit. Heitä pyydettiin myös ilmoittamaan, olivatko luetut tekstit käännöksiä vai eivät, ja kuinka paljon aikaa he käyttivät kuhunkin tekstiin tai tekstilajiin. Päiväkirjassa oli myös sarake kommentteja varten. Vastaajista valtaosa oli kääntämisen tai vieraiden kielten yliopisto-opiskelijoita. Analysoitu aineisto käsittää yhteensä 369 tekstipäiväkirjaa.

Esitelmässä käsitellään määrällisiä tuloksia siitä, miten paljon aikaa vastaajat käyttivät eri tekstilajien parissa, ja kuinka suuri osuus päivittäin kohdatuista teksteistä oli käännöksiä. Lisäksi pohditaan, miten lukeminen on muuttunut tutkimusvuosien saatossa, kun älylaitteet ja sosiaalisen median sovellukset ovat yleistyneet, ja miten tämä on pitänyt huomioida tekstipäiväkirjalomakkeiden tekstilajeissa.

Lähteet

- Assis Rosa, Alexandra 2006. Does translation have a say in the history of our contemporary linguacultures? Some figures on translation in Portugal. *Polifonia*, 9, 77–94.
- Mäkisalo, Jukka 2006. Kuinka paljon käännöksiä luetaan? Lukupäiväkirjan esitutkimus. *Virittäjä*, 2, 250–259.
- Paloposki, Outi 2006. Käännökset ympärillämme. Esitelmä IV KäTu Symposiumissa; Savonlinna, 20.–21.4.2006.
- Salmi, Leena 2010. 'Translations around us' – the amount of translated text in everyday life. Teoksessa Raila Hekkanen, Esa Penttilä & Nestori Siponkoski (toim.): *MikaEL – Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu*, vol. 4. <https://www.sktl.fi/liitto/seminaarit/mikael-verkkojulkaisu/arkisto-archive/vol-4-2010/>
- Vihonen, Inkalisa & Salmi, Leena 2007. Arjen käännöstekstien jäljillä. 'Käännökset ympärillämme' hankkeen jatkoa. Teoksessa Jantunen, Jarmo H., Kumpulainen, Minna & Luokkakallio, Tuija (toim.): *MikaEL – Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu*, vol. 1. <https://www.sktl.fi/liitto/seminaarit/mikael-verkkojulkaisu/arkisto-archive/vol-1-2007/>

Miia Santalahti
Tampereen yliopisto

Kääntäjän toimijuus valtiosopimusprosessissa

Tarkastelen esitelmässäni kääntäjien toimintaa ja roolia valtiosopimusten laadinnassa. Suomessa valtiosopimusten solmimiseen liittyy kahdenlaista käänösviestintää: sopimusneuvotteluissa tarvitaan yleensä monikielistä viestintää, ja ennen lopullista hyväksyntää kaikki sopimustekstit täytyy kääntää ruotsiksi. Tutkimuksessani paneudun sekä Suomen ja Venäjän välisissä sopimusneuvotteluissa tapahtuvaan käänösviestintään että valtiosopimustekstien ruotsintamiseen. Pääasiallisena tutkimusaineistona on neljä kääntäjähaastattelua.

Tarkastelen aihetta toimijuuden käsitteen avulla (ks. esim. Kinnunen & Koskinen 2010). Sovellan käsitettä laaja-alaisesti huomioiden myös toimijuuteen vaikuttavia taustatekijöitä sekä toimijuutta rajoittavia rakenteita.

Analyysi osoittaa, että valtiosopimuskääntäjien työhön liittyy toimijuutta ennen kaikkea tekstuaalisella tasolla mutta myös paratekstuaalisella ja ekstratekstuaalisella tasolla (käsitteistä ja niiden soveltamisesta ks. Koskinen 2000: 99 ja Paloposki 2009: 191). Neuvotteluihin osallistuvien ja valmiita sopimustekstejä kääntävien kääntäjien työnkuvat ja tämän myötä myös toimijuuden ilmenemismuodot ovat erilaiset, mutta myös yhteisiä tekijöitä on paljon. Keskeisimpinä toimijuutta ohjaavina rakenteina toimivat kaikissa valtiosopimusten käänösprosesseissa viralliset säännökset sekä sopimusprosessiin liittyvät konventiot. Lisäksi kääntäjiä yhdistävänä tekijänä voidaan esiin nostaa ainakin vahva motivaatio, joka perustuu kokemukseen työn tärkeydestä.

Lähteet

- Kinnunen, Tuija & Kaisa Koskinen (toim.) 2010. *Translators' Agency*. Tampere Studies in Language, Translation and Culture. Series B 4. Tampere: Tampere University Press.
- Koskinen, Kaisa 2000. *Beyond Ambivalence: Postmodernity and the Ethics of Translation*. Väitöskirja, Tampereen yliopisto.
- Paloposki, Outi 2009. Limits of freedom. Agency, choice and constraints in the work of the translator. Taoksessa Milton, John & Bandia, Paul (eds.). *Agents of Translation*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 189–208.

Frederike Schierl
Tampereen yliopisto

Konekäännös, käyttäjä ja katseenseuranta: Miten ihmisen ja konekääntimen kääntämät tekstitykset vastaanotetaan käyttäjän näkökulmasta

---

Vielä 20 vuotta sitten kukaan ei voinut kuvitella, että nettivideoista tulisi tärkeä lähde oppimateriaalina. Videoiden tulee kuitenkin olla myös saavutettavia. Videoista saadaan saavutettavia esimerkiksi tekstityksen avulla, ja tämä onkin suosittu menetelmä, koska tekstittäminen on edullista ja nopeaa. Jos videon sisältö ei ole saatavilla katsojan omalla kielellä, tarvitaan lisäksi käännös. Koska edullisuus ja nopeus on tässäkin usein tärkeää, konekääntäminen on nykyään erityisen suosittu ja paljon käytetty tekstitysten tuottamisen tapa esim. sosiaalisessa mediassa ja videoalustoilla, kuten YouTubeissa. Kuitenkaan sitä, miten käyttäjät oikeasti reagoivat eli miten tekstitykset vastaanotetaan, ei ole vielä riittävästi tutkittu. Viimeaikaiset vastaanottotutkimukset (ks. Tuominen et al., 2023; Schierl, 2023) osoittavat, että konekäännetyt tekstitykset ovat käyttökelpoisia, mutta ihmisen kääntämiä tekstityksiä kuitenkin aina suositetaan, mikäli ne ovat saatavana. Lisäksi täytyy kiinnittää huomiota myös muihin tekijöihin, esimerkiksi kognitiiviseen kuormitukseen (Sweller et al., 2011) tai huomion jakautumiseen (Ayres ja Sweller, 2005).

Uusi tutkimukseni on edellisen tekemäni tapaustutkimuksen jatkoa (ks. Schierl, 2023). Tutkin, mihin tekstityksen käyttäjien (koehenkilöiden) katse suuntautuu, kun he seuraavat tekstitettyjä oppivideomateriaaleja. Tutkimuksen taustalla on 3R-käsite (Gambier, 2009): *response, reaction, repercussion* (tekstityksen käsittely, kognitiivinen kuormitus sekä asenteet ja odotukset). Oletan, että konekäännetyt tekstityksiä katsovat koehenkilöt tarvitsevat enemmän aikaa lukemiseen ja kognitiivisen prosessointiin ja että he asennoituvat konekäännettyyn tekstitykseen negatiivisemmin kuin ihmisten kääntämään ja odottavat siltä myös heikompaa laatua. Kukin koehenkilö katsoi kaksi videota ja täytti tämän jälkeen kyselylomakkeen. Kokeen aikana koehenkilön katseen suuntausta seurattiin katseenseurantalaitteella (Tobii T60).

Tutkimuksen alustavat tulokset vahvistavat ajatusta siitä, että tekstitykset ovat hyödyllisiä, erityisesti silloin, kun käyttäjä ei osaa videon alkukieltä. Kuitenkin tekstitysten lukeminen vaikuttaa myös muihin tekijöihin, kuten puhujan ja videon esitysdioiden seurantaan, eli kun päähuomio on tekstityksissä, puhujaa tai esitysdioiden katsotaan vähemmän, vaikka nekin ovat yhtä tärkeitä viestinnässä.

Lähteet

- Ayres, Paul, ja John Sweller. 2005. "The Split-Attention Principle in Multimedia Learning". Teoksessa *The Cambridge Handbook of Multimedia Learning*, toimittanut Richard Mayer, 1. p., 135–46. Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/CBO9780511816819.009>.
- Gambier, Yves. 2009. "Challenges in Research on Audiovisual Translation". Teoksessa *Translation Research Projects 2*, toimittanut Pym, Anthony and Alexander Perekrestenko, 17–25. Tarragona: Intercultural Studies Group.
- Tuominen, Tiina, Maarit Koponen, Kaisa Vitikainen, Umut Sulubacak, ja Jörg Tiedemann. 2023. "Exploring the gaps in linguistic accessibility of media: The potential of automated subtitling as a solution". *Journal of Specialised Translation*, nro 39: 77–89.
- Schierl, Frederike. 2023. "Reception of machine-translated and human-translated subtitles – A case study". Teoksessa *Proceedings of Machine Translation Summit XIX, Vol. 2: Users Track*, toimittanut Masaru Yamada ja Felix do Carmo, 42–53. Macau SAR, China: Asia-Pacific Association for Machine Translation.
<https://aclanthology.org/2023.mtsummit-users.4>.
- Sweller, John, Paul Ayres, ja Slava Kalyuga. 2011. *Cognitive Load Theory*. New York, NY: Springer New York.
<https://doi.org/10.1007/978-1-4419-8126-4>.

Dieter Hermann Schmitz
Universität Tampere, Studienprogramm Sprachen

**Anmerkungen zur finnischen Neuübersetzung des Nibelungenlieds von 2023.
Unter besonderer Berücksichtigung der Übersetzung von Eigennamen**

Das mittelalterliche Epos vom Leben und Sterben der Nibelungen wurde im Zeitalter der deutschen Romantik wiederentdeckt und im Laufe des 19. Jahrhunderts zum Nationalepos der Deutschen verklärt. 1827 erschien eine erste neuhochdeutsche Übertragung (Simrock 2022), die von bekannten Zeitgenossen zwar als hölzern und unbeholfen gescholten wurde, die aber bahnbrechend war für eine Vielzahl weiterer Übertragungen in ein modernes Deutsch. In den 1930ern wurde das Epos erstmals auch ins Finnische übertragen (Lyy 1934), wobei bereits Lyy weniger auf den mittelhochdeutschen Text zurückgriff (vgl. bei de Boor 2005), sondern sich zeitgenössischer Übertragungen bediente. Knapp 90 Jahre später kam eine zweite, vielbeachtete Übertragung auf den finnischen Buchmarkt, die aus der Feder von Osmo Pekonen stammt (Pekonen 2023b) und ein durchweg positives Echo in Feuilleton und Literaturzeitschriften fand. Tragischerweise verstarb der Übersetzer plötzlich und unerwartet, kurz nachdem er sein Skript beim Verlag eingereicht hatte.

In seinem Vorwort gibt Pekonen (2023a) Auskunft darüber, was ihm Motivation für die Mammutarbeit der Neuübersetzung von beinahe 10.000 Versen in rund 2.400 Strophen gewesen ist. Wichtig war ihm dabei nicht zuletzt eine Eingängigkeit und Leichtlesbarkeit. Einzelne Übersetzungslösungen begründet er in seinem Vorwort allerdings verständlicherweise nicht.

Im Beitrag soll es nur sehr bedingt darum gehen, das komplizierte Gefüge von Ausgangstexten und Quellen mit dem Zieltext zu beleuchten oder Erst- und Neuübersetzung miteinander zu vergleichen (zum Problem der Einschätzung von Neuübersetzungen vgl. Koskinen 2020: 65). Auch eine mühselige Analyse von Reim und Rhythmus soll nicht im Vordergrund stehen. Vielmehr liegt das Hauptaugenmerk auf der Übertragung von Eigennamen, genauer gesagt den Namen von Städten, Ländern und Regionen sowie den Namen der Figuren. Für welche Lösungen hat sich der Übersetzer entschieden? Welche Rolle spielten dabei die Ausgangstexte, die Pekonen lt. eigenen Angaben verwendet hat? Welche Überlegungen mögen ihn dabei geleitet haben? Erscheinen diese Lösungen allzeit konsequent und folgerichtig?

Quellen

- de Boor, Helmut (kääntäjä) 2005 (alun perin 1959). *Das Nibelungenlied*. Kaksikielinen laitos, alkuteksti ja käännös. Köln: Parkland Verlag.
- Brackert, Helmut (kääntäjä) 2008. *Das Nibelungenlied. Mittelhochdeutscher Text und Übertragung*. Osa 1 ja 2. Frankfurt am Main: Fischer.
- Heinzle, Joachim 2013. *Das Nibelungenlied und die Klage. Nach der Handschrift 857 der Stiftsbibliothek St. Gallen*. Berlin: Deutscher Klassiker Verlag.
- Koskinen, Kaisa 2020. *Translation and Affect: Essays on Sticky Affects and Translational Affective Labour*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Lyy, Toivo (kääntäjä) 1934. *Nibelungeinlaulu. Saksalaisten kansalliseepos*. Jyväskylä ja Helsinki: Gummerus.
- Pekonen, Osmo 2023a. Esipuhe. Teoksessa: Osmo Pekonen 2023b, 11–28.
- Pekonen, Osmo (kääntäjä) 2023b. *Nibelungeinlaulu. Saksan kansalliseepos*. Helsinki: WSOY.
- Simrock, Karl (kääntäjä) 2022 (alun perin 1827). *Das Nibelungenlied*. Käännös nykysaksaän. Köln: Anaconda Verlag.
- Schulze, Ursula & Grosse, Siegfried (kääntäjät/toimittajat) 2023. *Das Nibelungenlied. Mittelhochdeutsch / Neuhochdeutsch*. Ditzingen: Reclam.

Karin Sibul
Independent researcher
Interrupted Connection

The year 2020 witnessed an irreversible shift in conference interpreting: the rapid spread of remote simultaneous interpreting (RSI), linked to the spread of COVID-19 (Sibul 2021). Estonian conference interpreters (CIs) were unprepared for this shift.

I conducted two online surveys (in 2021 and 2022) of Estonian CIs working on the private market to gain insight into interpreters' psychological preparedness and perception of their changed workplace. The studies consisted of 34 questions broken into five categories targeted to elicit self-perception in CIs practicing RSI. Questions had to do with loss of work, causes of psychological stress, listening to, communicating with and helping one's boothmate, taking relay, etc. I emailed the survey link to 94 CIs: 46 were accredited as freelance interpreters for the EU institutions (ACIs), 30 were members of the Estonian Association of Masters in Conference Interpreting and Translation and 18 were interpreters within my network not included in either of the above lists. I received 27 responses in 2021 and 31 in 2022.

My study allows us to analyze Estonian CIs' limited RSI experience and compare it to survey data from AIIC in 2018 (Seeber 2018), AIIC Research Grant 2020 (Chmiel & Spinolo 2024) and ESIT Paris in 2021 (Buján 2021; Collard & Buján 2021). In Estonia, the sudden *loss of work* in 2020 was unprecedented. According to my survey in 2021, 93% of CIs worked fewer days versus 68% according to the ESIT Paris survey (Buján 2021, Collard & Buján 2021). The main psychological stress was caused by dependence on remote technology and not on the interpreter's professional skills.

My presentation further discusses interpreters' psychological and physiological well-being and communication with colleagues and clients. According to my surveys, in 2021 and 2022, 90% and 74% of respondents respectively worked remotely alone without co-located booth partners. In 2022, 30% of respondents stressed a feeling of disconnectedness and a total lack of teamwork. Multitasking (the division of attention between interpreting, chat windows and technical issues) made RSI more exhausting (68%) and complicated (23%) than expected as expressed by the respondents in 2022.

Some of the responses may derive from apprehension due to switching to a new working environment. CIs may in time get used to platforms and RSI but legally they are still in a very precarious unilateral position.

References

Buján, Marta. 2021. First overview of results.

https://www.researchgate.net/publication/350957508_First_overview_of_results

Chmiel, Agnieszka & Nicoletta Spinolo 2024. Final Report - AIIC Research Grant 2020. (Distributed by email to AIIC members.)

Collard, Camille & Marta Buján 2021. ESIT Research Project on Remote Simultaneous Interpreting. European Commission's Knowledge Centre on Interpretation.

Seeber, Kilian G. 2018. Distance interpreting survey: Answers to seven questions. Available at: <https://members.aiic.net/p/8640> (accessed 15 April 2020).

Sibul, Karin 2021. "Understanding RSI through research". In *100 Years of Conference Interpreting: A Legacy*, edited by Kilian G. Seeber, 257–260. Cambridge Scholars Publishing: Newcastle upon Tyne, UK.

Marja Sorvari
Itä-Suomen yliopisto

Miellyttäviä kohtaamisia? Venäjänkielisten naiskirjailijoiden vastaanotto Suomessa (1945–1982)

Tarkastelen tässä sektioesitelmässä naisten kirjoittaman venäjänkielisen kirjallisuuden suomennoksia ja niiden vastaanottoa suomalaisessa lehdistössä vuosina 1945–1982. Tutkimus perustuu projektiin ”Tekstit liikkeessä: Naiskirjailijoiden tuotannon vastaanotto Suomessa ja Venäjällä 1840–2020” (2018–2023, Emil Aaltosen säätiö), jossa tutkittiin naisten kirjoittaman kirjallisuuden yllirajaista vastaanottoa käännosten, kirja-arvioiden, ja muun kirjallisen vastaanoton sekä sosiaalisten verkostojen kautta (Parente-Čapková 2023). Projektin tavoitteena oli kartoittaa venäjistä suomeksi sekä suomesta venäjäksi käännettyjä naisten kirjoittamia teoksia sekä niiden aikalaisvastaanottoa, ja sitä kautta luoda uusi näkökulma käännoiskirjallisuuden historiaan. Oma tutkimukseni kohdistuu siis ajanjaksoon 1945–1982, joka oli Suomen ja Neuvostoliiton välisen aktiivisen kulttuurienvälisen yhteistyön aikaa. Heti sodan jälkeen Neuvostoliitto odotti poliittista muutosta Suomessa ja kulttuuri oli yksi keskeisistä aloista maiden välisten ystävyys-suhteiden ja rauhan rakentamisessa: erityisesti kirjallisuuden kääntämisellä oli tärkeä rooli (Jänis ja Pesonen 2007). Sodan jälkeinen ajanjakso oli muutosten aikaa myös naiskirjallisuuden kannalta, jolloin monien naiskirjailijoiden teokset nousivat suureen suosioon Neuvostoliitossa (Holmgren 2002). Tämä näkyi myös Suomessa neuvostoliittolaisten naiskirjailijoiden teosten suomennosten lisääntymisenä erityisesti 1950-luvulla. Tuolloin muun muassa yhdeksi käännetyimmistä neuvostokirjailijoista nousi Vera Panova romaaneillaan, joissa kuvattiin yhteiskuntaa lasten ja naisten näkökulmasta. Esitelmässä taustoitetaan aikakauden kulttuurista kontekstia ja venäläisen (nais-)kirjallisuuden kääntämiseen liittyviä käännoisnormeja ja odotuksia (esim. Håkanson 2012), esittelen aikavälillä (1945–1982) ilmestyneitä suomennettuja teoksia sekä analysoin niistä ilmestyneitä lehtiartikkeluja. Lehtiartikkelut on kerätty Kansallisarkiston digiarkistosta sekä aikavälin sanoma- ja aikakauslehdistä. Tutkimuksen tavoitteena on vastata kysymyksiin, mitä ja keiden naiskirjailijoiden teoksia suomennettiin, miten niitä vastaanotettiin lehtiartikkeluissa, ja mitä uutta tietoa tutkimus kertoo Suomen ja Neuvostoliiton välisestä kulttuurivaihdosta.

Lähteet

- Holmgren, Beth. 2002. *Writing the Female Body Politic*. Teoksessa Adele Marie Barker & Jehanne M. Gheith (toim.) *A History of Women's Writing in Russia*. Cambridge: Cambridge University Press, 225–242.
- Håkanson, Nils. 2012. *Fönstret mot öster. Rysk skönlitteratur i svensk översättning 1797–2010, med en fallstudie av Nikolaj Gogols svenska mottagande*. Uppsala: Ruin.
- Jänis, Marja & Pekka Pesonen. 2007. Venäläinen kirjallisuus. Teoksessa H.K. Riikonen & Urpo Kovala & Pekka Kujamäki & Outi Paloposki (toim.) *Suomennoskirjallisuuden historia 2*. Helsinki: SKS, 189–205.
- Parente-Čapková, Viola. 2023. Yllirajaisuuksia naiskirjailijoiden laajassa vastaanotossa ja kulttuurisen vaihdon kartoittamisessa. *Ajan kohina*, Tekstit liikkeessä, 19/2023, 7–15.

Kate Sotejeff-Wilson
KSW Translations

Queering Translation: Connections Between Queer and Translation Studies

---

Moving daily between many languages is dizzying and delightful. We can do so *vinosti/queerowo/queerly*, to tell the truth slant (Emily Dickinson). Without sinking into alphabet soup, how can LGBTQIA+ people find their own words to create conceptions and connections? In the process, how can we use organic, affective, and effective language?

This is tricky in translation. English is the largest international language for conversations about concepts. As the above terms (in Finnish/Polish) suggest, borrowings from English may lose affective resonance, or resonate differently. Yet words in other languages take meanings in other directions (like Finnish LHBT/LGBT vs *sateenkaari/rainbow* vs *vino/queer*). Finnish researchers thought they should use the English term “queer” because it was “better, more sophisticated, and international” (Mizielińska 2006, 90). One way that translators can work to promote multilingualism (Helsinki Initiative 2019) and overcome the linguistic hegemony of English is to translate more into English out of other languages, so that terms and meanings from minoritized contexts reach a wider audience.

Queer translation studies have begun to address these issues (e.g. Baldo, Evans & Guo 2021). Speculative fiction and poetry have always created new language and made new connections: from Ursula Le Guin in English (Merikallio 2022) or Jacek Dukaj and Olga Tokarczuk in Polish to Susinukke Kosola or Dess Terentjeva in Finnish. What translation strategies can be used to “provincialize that Western sexual epistemology” and “subvert the binary of source and target texts” (Baer 2020, 18, 195)? If translation “covers and conceals the original textual body with a new text,” is it drag (Rose 2017) or genderqueer? In snippets of poetry and speculative fiction translated from Finnish (a less gendered language) and Polish (a highly gendered language) into English, I show how queer translation can create new possibilities for connection between people and communities.

References

- Baldo, Michaela Jonathan Evans & Ting Guo 2021. Translation and LGBT+/queer activism. Special issue of *Translation and Interpreting Studies* 16:2. Available at <https://benjamins.com/catalog/tis.16.2> [accessed 15 January 2023].
- Baer, Brian James 2020. *Queer Theory and Translation Studies: Language, Politics, Desire*. London: Routledge.
- Helsinki Initiative on Multilingualism in Scholarly Communication 2019. Helsinki: Federation of Finnish Learned Societies, Committee for Public Information, Finnish Association for Scholarly Publishing, Universities Norway & European Network for Research Evaluation in the Social Sciences and the Humanities. Available at [accessed 4 March 2023].
- Merikallio, Anna 2022. Sukupuolen käännöksiä. Epänormatiivisen sukupuolen suomentamisesta. *Mikael* 15, 58–73. Available at: <https://www.sktl.fi/@Bin/3053181/MikaEL15+-+Merikallio.pdf> [accessed 15 January 2023].
- Mizielińska, Joanna 2006. Queering Moominland: The Problems of Translating Queer Theory Into a Non-American Context, *SQS – Suomen Queer-Tutkimuksen Seuran Lehti*, 1(1), 87–104. Available at: <https://journal.fi/sqs/article/view/53722> [accessed 15 January 2023].
- Rose, Emily 2017. Revealing and concealing the masquerade of translation and gender: Double-crossing the text and the body. In B.J. Epstein & Robert Gillett (eds), *Queer in Translation*. London: Routledge, 37–50.

Niina Syrjänen
Itä-Suomen yliopisto

Näkymätön näkyväksi – vaiko sittenkään? Sotatulkit SA-kuuissa

---

Tässä sektioesitelmässä tarkastelen SA-kuva-arkistoon tallennettuja valokuvia, joissa tietävästi tai oletetusti on mukana tulkki. Nämä valokuvat ovat käytännössä melkein pä ainoita mahdollisuuksia päästä tarkkailijana mukaan menneisiin sodan tulkkaustilanteisiin. Tavoitteenani on valokuvien avulla täydentää asiakirja-aineiston perusteella muodostettua kuvaa tulkeista ja tulkkaustoiminnasta sodassa ja samalla pohtia sitä, mitä ja millaista tietoa tämä aineisto pystyy tutkimuskohteesta kertomaan. Suomen Puolustusvoimien SA-kuva-arkisto tarjoaa verkossa nähtäväksi kaikkiaan noin 160 000 valokuvaa sotiemme ajalta vuosilta 1939–1945 (osoitteessa www.sa-kuva.fi). Päämajan propagandaosaston ja sittemmin tiedotuskompanioiden ottamiin kuviin on tallennettu paitsi sotatapahtumia ja rintamaelämää, myös kotirintaman arkea. Kuvakokoelmaan mahtuu myös pienekkö määrä otoksia, joissa kuvattuna on tulkki joko tulkkaustilanteessa tai muussa yhteydessä. Kuvateksteihin perustuvalla hakutoiminnolla, tulk*-hakusanaa käyttäen, tulkkipuvia löytyy reilut 50 kappaletta, mutta kun avuksi otetaan muista lähteistä saatuja tietoja tulkeista ja tulkkaustilanteista, kasvaa tulkkipuvien lukumäärä jonkin verran.

Koska koko käänös- ja tulkkaustoiminnan tutkimus sodan (ja historian) kontekstissa perustuu pitkälti siihen olettamukseen, että tietynlaisissa tilanteissa on täytynyt tapahtua kieltenvälistä liikettä, voidaan valokuva-aineistonkin kohdalla lähtökohtana pitää oletettuja tulkkaustilanteita, tai ”oletettuja translationaalaisia tiloja”, kuten Kujamäki (2014: 130) on muotoillut käsitteiden ”assumed translation” (Touy 1995: 35) ja ”assumed transfer” (D’hulst 2012: 141–142) pohjalta. Kujamäki (2014) on analysoinut yhtä oletettua tulkkaustilannetta siitä otetun lähes 20 kuvan sarjan avulla ja tehnyt johtopäätöksiä tulkin roolista kyseisessä tilanteessa. Tässä esitelmässä näkökulma on laajempi, ja valokuva-aineisto kattaa siis useampia oletettuja tulkkeja erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä, myös muissa kuin (oletetuissa) tulkkaustilanteissa. Pyrkimyksenäni on kuva-analyysin periaatteiden (mm. Rose 2012) avulla laajentaa tietämystä sodan tulkeista, heidän työstään ja työskentelyolosuhteistaan sekä mahdollisesti roolistaan ja asemastaan niin tehtäviä suorittaessaan kuin yleisesti armeijan hierarkiassa.

Lähteet

- D’hulst, Lieven. 2012. “(Re)locating translation history: from assumed translation to assumed transfer.” *Translation Studies*, 5(2), 139–155.
- Kujamäki, Pekka. 2014. "Interpreting for generals: Military interpreters in Finnish propaganda photography". Teoksessa Fernández-Ocampo, Anxo & Wolf, Michaela, *Framing the Interpreter: Towards a visual perspective*. Routledge, 128–139.
- Rose, Gillian. 2012. *Visual Methodologies. An Introduction to Researching with Visual Materials*. 3rd Edition. London: Sage.
- Touy, Gideon. 1995. *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam: John Benjamins.

Mattia Thibault
Tampere University

Translating Night City

Cities are complex translation spaces. They encompass many layers of translation, e.g. across historical linguistic divides or within new immigrant communities (Simon 2006). They are not only spaces of translation but can become themselves objects of translation. Cities can be translated in other cities (and Shanghai becomes the “Paris of the East”, Wang 2014) in an effort to domesticate them, or in novels, attempting to recreate the complexity and variety of urban spaces in another medium (Poposki & Todorova 2023). After all, cities are semiotic objects: they have been described both as texts and discourses (Barthes 1986). In this presentation I will engage with a particular case of urban translation: that of the *simulated* virtual urban space of *Night City*.

Night City is a fictional city state and the setting of the digital game *Cyberpunk 2077* (CD Project Red 2020). It is a complex virtual construct, extending for circa 50 km², rich in content and freely explorable by the players. Following the success of the game, in 2022 CD Project Red produced an anime series, *Edgerunners*. The series reproduces the environments of Night City in detail, with drawings extremely faithful to the source. These efforts allow us to approach the anime – or at least the representation of the city in it – as a case of intersemiotic translation.

However, there is an additional layer that makes this particular translation unique. As the *Cyberpunk 2077* game is regularly updated, after the release of the series some elements of the anime have begun to appear in the digital game. Graffiti made by the protagonist, as well as objects left behind by other characters, are now available in the virtual city, *translated back* to the game. We are witnessing, therefore, a two-way translation circuit, in which Night City is first translated in *Edgerunners*, and then elements of the anime are translated back in Night City. The original source text does not exist anymore, and the target text becomes source of another intersemiotic translation.

While complex translation networks are not necessarily new, in this presentation I will argue that digital games are becoming hubs of translation practices, and therefore neuralgic points of interest for translation research. To do so, I will showcase the features of the translation circuit of Night City, contextualised within concurrent mediatic trends (Jenkins 2006), and reflect on the possible role of Translation Studies in engaging them academically.

References

- Barthes, Roland. "Semiotics and the Urban." In *The city and the sign: An introduction to urban semiotics*, pp. 87-98. Columbia University Press, 1986.
- Jenkins, Henry. *Convergence culture : where old and new media collide*. New York : New York University Press, 2006.
- Poposki, Zoran, and Marija Todorova. "Performativity and intersemiotic translation in contemporary art: the case of Hong Kong Atlas." *Visual Studies* (2023): 1-12.
- Simon, Sherry. *Translating Montreal: Episodes in the life of a divided city*. McGill-Queen's Press-MQUP, 2006.
- Wang, Chen. "Translating Shanghai: The Untranslatable in the translation of a city." *Translation Spaces* 3, no. 1 (2014): 25-50.

Tiina Tuominen
Turun yliopisto

**Kissoja, kollaajia ja kesäjuhlia:
Suomalaisten av-kääntäjien kuvauksia ammatillisista yhteisöistään**

Kääntämistä on totuttu pitämään yksinäisenä ammattina, mutta kääntäjät tekevät harvoin työtään täysin erityksissä toisista. Koska monet toimivat freelancerina ja työskentelevät kotoa, yhteyksien muodot eivät kuitenkaan ole aina selvästi nähtävissä tai yhdenmukaisia. Siksi on hyödyllistä selvittää, miten kääntäjät kuvaavat yhteisöjään, mikä merkitys yhteyksillä on heille ja heidän työlleen, ja miten vaihtelevia kokemukset yhteisöistä ovat.

Keskityn tässä sektioesitelmässä esittelemään suomalaisten av-kääntäjien yhteisöjä ja sosiaalisia verkostoja. Esitelmä perustuu 27 suomalaisen av-kääntäjän laajaan haastatteluun, jotka on tehty vuosina 2018–2019. Kääntäjät kertoivat haastatteluissa monipuolisesti työhistoriastaan, työskentelytavoistaan ja yhteisöistään. Haastateltavana oli sekä tekstityskääntäjiä että dubbauskäännösten ja dokumenttien selostustekstien tekijöitä, ja uransa eri vaiheissa olevia kääntäjiä alalla useita vuosikymmeniä olleista konkareista vasta muutaman vuoden töitä tehneisiin nuoriin av-kääntäjiin. Haastatteluissa esitetyt kokemukset av-kääntämisestä keskittyvät ajalle 1980-luvulta vuoteen 2019. Haastateltavat myös edustivat monipuolisesti eri toimeksiantajia ja erilaisia työskentelyolosuhteita.

Tätä esitystä varten tarkastelen eritoten haastateltavien vastauksia kysymykseen ”Millainen on ammatillinen yhteisösi?” Kysymyksen tarkoitus oli antaa vastaajien itse pohtia, miten he ymmärtävät työyhteisön käsitteen omassa, usein varsin itsenäisessä työskentelykontekstissaan ja millaisia sosiaalisia suhteita he kokevat työhönsä liittyvän. Tutkinkin vastauksista, miten haastateltavat määrittelevät ammatillisen yhteisönsä ja millaisia sosiaalisen kanssakäymisen muotoja vastauksissa esiintyy. Analyysini on aineistolähtöistä, ja teemoittelen vastauksia toisaalta erilaisiin kollegojen välisiin yhteisöihin ja toisaalta oman ammattikunnan ulkopuolisiin kontakteihin. Analyysini osoittaa, että freelancertyössä yhteisö käsitetään heterogeenisesti, mutta työn arkeen liittyy monenlaisia eri toimijoiden välisiä yhteyksiä. Lopuksi pohdin, millaisia tehtäviä yhteisöillä on av-kääntäjän työssä ja näkykö vastauksissa eroja sen mukaan, milloin kääntäjä on aloittanut uransa ja millaiselle toimeksiantajalle hän työskentelee.

Anne Turkia
Turun yliopisto

Kevätsateen kautta kaanoniin: Lauri Viljasen ja Elina Vaaran ruotsalaisten runojen suomennosten jälkikäyttö

Kevätsade (1926) on Elina Vaaran ja Lauri Viljasen keräämä ja kääntämä kokoelma ruotsalaisia modernisteja ja maan vanhempaa runoutta. Sektioesitelmässäni tutkin kokoelman käännosten myöhempää käyttöä ja vertaan suomennosten julkaisukonteksteja ja niiden yhteyksiä kirjallisuusryhmittymiin. Viljanen ja Vaara toivat kokoelman kautta modernistisia runoilijoita ja vaikutteita Suomen kirjallisuuden kentälle, ja toiminta liittyy Tulenkantajiin ja etenkin hurmioituneisiin runoilijoihin (Mieskonen 2020, 71–80). Mukana on myös aiemmin tunnettuja runoilijoita, joita käytettiin kokoelman mainostamiseen (Helsingin Sanomat 1926). Kääntäminen on keino tehdä kirjailijoita tunnetuiksi kohdekulttuurin kentässä (Casanova 2002), ja siinä Vaara ja Viljanen onnistuivat. Kokoelman käännoksiä on käytetty uudestaan muun muassa Skandinavian kirjallisuuden kultaisessa kirjassa (1930) ja Tuhat laulujen vuotta -antologiassa (1957, 1974, 2004). Uudelleenjulkaiseminen vakiinnuttaa käännosten asemaa kohdekulttuurissa (Monti 2011, 9–20), mutta uudella julkaisijalla voi olla erilaisia tavoitteita kuin edellisellä. Tutkin, mitkä Vaaran ja Viljasen käännoksistä päätyivät antologioihin ja vertaan suomennosten modernistisia piirteitä Kevätsateessa ja myöhemmissä julkaisukonteksteissa. Vertaan, miten suomalaisen modernismin koulukunnat näkyvät eri julkaisuissa, ja etsin valinnoista yhteyksiä paitsi suomentajien aikalaislehdissä ja esipuheessa mainitsemiin motivaatioihin, myös muuttuvaan runouskäsitukseen (Nummi et al. 2018). Tutkimuksen tarkoitus on ymmärtää, miten julkaisukonteksti määrittää suomennoksen kulttuurista ja symbolista pääomaa.

Lähteet

- Casanova, Pascale. "Consécration et accumulation de capital littéraire: La traduction comme échange inégal." Actes de la recherche en sciences sociales 144, no. 1 (2002): 7–20.
- Mieskonen, Matti. Kirjallisuuteen kietoutunut käsite : Tulenkantajien historiakuvan rakentuminen 1924-1987. Turun yliopisto, 2020.
- Monti, Enrico. "Introduction : La retraduction, un état des lieux." Teoksessa Autour de la retraduction: perspectives littéraires européennes, 9–20. Orizons, 2011.
- Nummi, Jyrki, Laamanen, Erika ja Koriseva, Matias. "Myöhäinen modernismi suomalaisessa kirjallisuudessa." Joutsen / Svanen. Kotimaisen kirjallisuudentutkimuksen vuosikirja, no. 2017–18 (2018).

Milla Tynnyrin
Itä-Suomen yliopisto

Sektioesitelmä: Karjalan kääntäjät kielenelvyttäjinä

Karjala on vakavasti uhanalainen itämerensuomalainen kieli, jonka käyttöä on viimeisten vuosikymmenten aikana pyritty elvyttämään. Vuodesta 2021 saakka Itä-Suomen yliopisto on saanut valtionavustusta kielen elvytystyöhön. Merkittävä osa elvytystyöstä tapahtuu kuitenkin elvytyshankkeen ulkopuolella, ja kielenelvytyksessä on hyödynnetty monia, ehkä yllättäviäkin työkaluja. Käännökset ovat olleet olennainen osa kielenelvytystä, ja elvyttävää käännöstoimintaa on tuettu tarjoamalla puhujille yliopistotasoisia käännösopintoja (Kiännä-työryhmä 2014).

Sektioesitelmä perustuu väitöskirjani tekeillä olevaan artikkeliin, jossa käsittelen karjalantamisen ja kielenelvytyksen välisiä yhteyksiä. Lähestyn artikkelissani vuosina 2015–2018 pidetyn Kiännä-hankkeen aikana kirjoitettuja käännöskommentteja laadullisen, aineistolähtöisen analyysin keinoin. Huomionarvoista aineistossa on se, että lähtötekstit käännöksineen eivät siihen kuulu: tiedän teksteistä vain sen, minkä kääntäjät ovat kommentissaan sanoittaneet. Analyysini keskiössä ovat sanat, sillä karjalan sanastossa on kielen uhanalaisuuden vuoksi merkittäviä aukkoja, joten karjalan kääntäjät joutuvat luomaan uusia sanoja valtakielten kääntäjiä useammin (Kuusi & Riionheimo 2020). Artikkelissa on kolme tutkimuskysymystä: 1) Millaisten sanojen kääntäminen on ollut haastavaa ja miten usein kääntäjät ovat joutuneet luomaan uudissanoja? 2) Millä tavoin uudissanoja on luotu, mistä kielistä on katsottu mallia? ja 3) Millä tavoin kääntäjät jäsentelevät omia roolejaan kääntäjinä ja kielenelvyttäjinä?

Alustavan analyysin perusteella kääntäjät ovat muodostaneet monenlaisia uudissanoja. Erityisen usein uusia sanoja on luotu tieteellisiin teksteihin ja Wikipedia-kirjoituksiin, ja moni kääntäjä vaikuttaa tietoisesti valinneen itselleen vierasta aihetta käsittelevän tai sanastollisesti haastavan tekstin. Aineiston yleisimpiä vastineenmuodostuskeinoja ovat suora laina ja käännöslaina, joista ensimmäisen käyttöä myös problematisoidaan varsinkin silloin, kun sana lainataan karjalaan suomesta. Suomen lisäksi kääntäjät ovat hyödyntäneet muita eurooppalaisia kieliä ja etenkin venäjää, ja on mielenkiintoista, ettei näiden kielten vaikutusta ole pyritty suomen tapaan välttämään. Kommenttien perusteella vaikuttaa siltä, että kääntäjät ovat tietoisia vastuustaan kielenelvyttäjinä. Osa kääntäjistä kokee roolinsa mielekkääksi ja tahtoo kehittää kieltä juuri kääntämällä, kun taas toisille kääntäminen on lähinnä välttämätön paha.

Lähteet

Kiännä-työryhmä 2024. Esittely. <http://kianna-hanke.blogspot.com/p/esittely.html>

Kuusi, Päivi & Riionheimo, Helka 2020. Kiännä karjalakse : kääntäjänkoulutusta kielen elvyttäjille. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta* 11(2). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2020/kianna-karjalakse-kaantajankoulutusta-kielen-elvyttajille>

Gun-Viol Vik

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak

Tekoäly ja tulkkaus – nykytilanne työelämässä ja tulkkien koulutuksessa

---

Erilaisia tietokoneavusteiseen tulkkaukseen kehitettyjä apuvälineitä on ollut markkinoilla jo kymmenkunta vuotta, ja internetin tarjoamat työkalut ovat arkipäivää tulkkien työssä ja tulkkauksen opetuksessa. Myös tietokonetulkkaukseen tarkoitettuja sovelluksia on vuosien aikana kehitetty. Tällä hetkellä tekoälyn tarjoamat mahdollisuudet sekä tulkin apuvälineinä että ” ihmistulkausta” korvaavina tekoälytulkkauksina ovat tulkkausalaa ajankohtaisia ilmiöitä.

Esitelmä koostuu kahdesta osasta. Ensimmäisessä osassa luodaan katsaus ajankohtaisiin suuntauksiin konetulkkauksessa ja koneavusteisessa tulkkauksessa (mm. Fantinuoli, 2023; Rainò & Vik, 2020). Kansainvälisistä kehittämishankkeista ja koneavusteisen tulkkauksen sovelluksista esitetään esimerkkejä siitä, miten ja milloin konetulkausta voidaan käyttää ja miten ja milloin tulkki voi hyödyntää tietokoneavusteista tulkkausta. Esimerkkien perusteella pohditaan, mitä hyötyä teknologiasta ja tekoälystä on tulkkausta tarvitseville ja mitä hyötyä siitä on tulkeille. Lisäksi arvioidaan, miten tulkkauksessa niin keskeiset etiikkaan liittyvät näkökohdat toteutuvat tekoälyn käytössä (mm. Horváth, 2022).

Esitelmän toisen osan aiheena on, miten konetulkausta ja koneavusteista tulkkausta käsitellään tulkkien koulutuksissa. Koulutuksiin on jo vuosia sitten ehdotettu tulkkausteknologiaan liittyvää sisältöä (Fantinuoli & Prandi, 2018), ja mm. Diakin tulkkipöytätyön opetussuunnitelmissa mainitaan, että opiskelijoiden tulee tunnistaa digitalisaation kehittymisen vaikutukset työelämään. Tulkkipöytätyön nykytilanteen kartoittamiseksi tehtiin kevätlukukaudella 2024 kartoitus siitä, miten konetulkausta ja koneavusteista tulkkausta – mukaan lukien tekoälyn tarjoamat mahdollisuudet – käsitellään korkeakoulutasoisessa tulkkausopetuksessa Suomessa. Tarkoituksena oli koota tietoa siitä, käsitelläänkö koulutuksissa konetulkausta ja koneavusteista tulkkausta, ja jos käsitellään, niin millä sisällöllä ja mistä lähteistä opetukseen hankitaan tietoa näistä aiheista. Lisäksi pyydettiin tiedonlähteinä olleita tulkkauksen opettajia kertomaan, minkälaisia näihin aiheisiin liittyvää täydennyskoulutusta he kaipaavat. Esitelmässä esitetään selvityksen tuloksia ja pohditaan niiden merkitystä tulkkien koulutukselle ja tulkkausalalle.

Lähteet

Fantinuoli, Claudio 2023. Towards AI-enhanced computer-assisted interpreting. Teoksessa Gloria Corpas Pastor & Bart Defrancq (toim.) *Interpreter Technologies – Current and Future Trends*, s. 46–71. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

Fantinuoli, Claudio & Prandi, Bianca 2018. Teaching information and communication technologies: a proposal for the interpreting classroom. *TRANS-KOM* 11 [2], s. 162–182. Saatavissa: http://www.trans-kom.eu/bd11nr02/trans-kom_11_02_02_Fantinuoli_Prandi_Teaching.20181220.pdf [viitattu 9.1.2024].

Horváth, Ildikó 2022. AI in interpreting: Ethical considerations. *Across Languages and Cultures*, Volume 23: Issue 1, s. 1–13. Saatavissa: <https://akjournals.com/view/journals/084/23/1/article-p1.xml?body=contentreferences-> [viitattu 9.1.2024].

Rainò, Päivi & Vik, Gun-Viol 2020. *Tulkkausalaa tulevaisuudennäkymät. Asioimistulkkauksen, viittomakielen- ja kirjoitustulkkauksen sekä puheavusteisten tulkkauksen koulutustarpeista ja alan tulevaisuudennäkymistä*. Humanistinen ammattikorkeakoulun julkaisu 113. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/346460/Raino_ja_Vik_tulkkausalaa_tulevaisuudennakymat_2020_humak_diak.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 9.1.2024].

Anu Viljanmaa
Tampere University

Perspectives on rapport management in interpreter-mediated social work

---

This section presentation reports selected findings from an explorative qualitative study that investigated Finnish social workers' experiences on working with remote and onsite interpreters. In this presentation, specific focus is laid on the social workers' perceptions and experiences of managing rapport with the service user on the one hand, and the interpreter on the other hand, when using onsite and distance interpreting. Rapport is understood as the "relative harmony and smoothness of relations between people" and rapport management as the management or mismanagement of relations between people (Spencer-Oatey 2005, 96). The management of rapport can thus refer to all kinds of behaviour that has an impact on rapport, whether this impact on rapport is positive, negative, or neutral (Spencer-Oatey 2005, 96).

Previous studies on interpreter-mediated social work report social workers experiencing difficulties in engaging families and building relationships when sessions are carried out with an interpreter (Kriz & Skivenes 2010; Tipton 2016; Westlake & Jones 2018). It might require more work from the social worker to establish a connection with the client when communication occurs via an interpreter as opposed to situations where the social worker and their client communicate directly with each other. Also, the quality of connection between social worker and interpreter can influence rapport and interaction outcomes.

The study sets out to answer following research questions: What challenges do social workers associate with rapport management in interpreter-mediated social work? Are there differences in their perceptions and experiences concerning remote interpreting as opposed to onsite interpreting? Research data consist of 13 qualitative in-depth interviews conducted with social workers in Finland in 2023. In the interviews, social workers narrate their experiences on working with interpreters both onsite and remotely. The analysis conducted is a thematic content analysis with a focus on elements referring to rapport building or rapport management in social work practice.

References

- Kriz, K. & Skivenes M. (2010). Lost in translation: How child welfare workers in Norway and England experience language difficulties when working with minority ethnic families, *British Journal of Social Work*, 40, 1353–1367.
- Spencer-Oatey, H. (2005). (Im)Politeness, Face and Perceptions of Rapport: Unpackaging Their Bases and Interrelationships. *Journal of politeness research: language, behaviour, culture* 1(1), 95–119.
- Tipton, R. (2016). Perceptions of the 'occupational other': Interpreters, social workers and intercultural, *British Journal of Social Work*, 46, 463–479.
- Westlake, D. & Jones, R. K. (2018). Breaking down language barriers: A practice-near study of social work using interpreters, *British Journal of Social Work* 48, 1388–1408.

Erja Vottonen, Juho Suokas, Juha Lång, Esa Penttilä
Itä-Suomen yliopisto

Ammattikäntäjien rooli tieteellisessä julkaisuprosessissa

Tieteelliseen tutkimusprosessiin ja julkaisemiseen sisältyy tyypillisesti monikielistä toimintaa, ja usein tutkijat kääntävät itse muun muassa aineistoesimerkkejä tai taustakirjallisuutta esimerkiksi tieteellisiä julkaisuja varten (Penttilä ym. 2020; Penttilä ym. 2021). Tutkimukseen liittyvä käännöstoiminta on usein melko näkymätöntä (Penttilä ym. 2024), eivätkä tutkijat suinkaan aina ole tietoisia siitä, miten ammattikäntäjien kanssa työskennellään. Joskus tutkijoilla voi olla ennakkoluuloja tai jopa väärinymmärryksiä käännösalan ammattilaisten kanssa toimimisesta (Riionheimo ym. lähetetty julkaistavaksi). Tässä auttaisi jonkinlainen alustavakin tietoisuus siitä, mitä käännösalan ammattilaisen ammattitaitoon kuuluu (ks. esim. Wilss 1997).

Tämä esitys tarkastelee ammattikäntäjän ja käännöspalveluiden roolia tieteellisessä tutkimuksessa. Tavoitteena on selvittää, mitä käännöspalveluita tieteentekijät käyttävät ja miten. Lisäksi pyrimme valottamaan sitä, miten tutkijat suhtautuvat ulkopuolisiin käännöstoimijoihin. Tutkimusaineistona on Itä-Suomen yliopistossa järjestetyltä Translating Research Material -opintojaksolta kerätty materiaali (oppimistehtävät) sekä Itä-Suomen yliopistossa tehty kyselytutkimus eri alojen tutkijoille.

Aineiston perusteella tieteellisessä julkaisuprosessissa hyödynnetään käännöspalveluita esimerkiksi kielentarkastuksessa, mutta joillain aloilla perusoletuksena voi olla, että tutkimuksen kieli on englanti ja näin ollen tutkijalta itseltään odotetaan riittävää kielitaitoa julkaista ilman ulkopuolisten käännöspalveluiden hyödyntämistä. Lisäksi tutkijat käyttävät käännösapuna muun muassa konekäntäjää, kollegoita tai sukulaisia ja tuttavien ennemmin kuin ammattikäntäjiä. Käytänteet, kuten kielipalveluihin varattu rahoitus, vaihtelevat eri aloilla. Myös suhtautuminen ulkopuoliseen käännösapuun voi vaihdella aikaisempien kokemusten perusteella.

Lähteet

- Penttilä, Esa, Juha Lång, Helka Riionheimo, Juho Suokas & Erja Vottonen 2020. Ihmistieteellinen tutkimuskonteksti kääntämisen tilana. Kääntäminen ja tulkkaus osana väitöskirjatutkijoiden työtä. Ritva Hartama-Heinonen, Laura Ivaska, Marja Kivilehto & Minna Kujamäki (toim.) *MikaEL* 13, 43–57.
- Penttilä, Esa, Juha Lång, Helka Riionheimo, Juho Suokas & Erja Vottonen 2021. Multilingual communication in a researcher's work. Preliminary results of a questionnaire survey. Ritva Hartama-Heinonen, Laura Ivaska, Marja Kivilehto & Minna Kujamäki (toim.) *MikaEL* 14, 62–81.
- Penttilä, Esa, Juha Lång, Juho Suokas, Erja Vottonen & Helka Riionheimo 2024. The (in)visibility of translators and translation in academic research. Teoksessa: Peter J. Freeth & Rafael Treviño (toim.) *Beyond the Translator's Invisibility. Critical Reflections and New Perspectives*. Leuven University Press.
- Riionheimo, Helka ym. (lähetetty julkaistavaksi). Increasing researcher's translation awareness: A course designed for PhD students.
- Wilss, Wolfram 1997. Translator awareness. *Ilha Do Desterro* 33, 89–100.

Erja Vottonen
Itä-Suomen yliopisto

Teorian ja käytännön välinen yhteys kääntäjänkoulutuksessa

Teoreettisen tiedon ja käytännön välinen yhteys on askarruttanut kouluttajia, tutkijoita, opiskelijoita sekä ammatinharjoittajia monella alalla, myös kääntäjänkoulutuksessa. Kääntäminen on voimakkaasti käytännön ammattiin painottuva ala, mutta taas toisaalta yliopistossa kääntäjänkoulutuksen sisältöä määrittää lainsäädäntö, joka edellyttää, että yliopisto-opetus perustuu tutkimukseen (Yliopistolaki 558/2009, 2 §). Odotukset tarjota kattavaa koulutusta akateemisella tasolla sekä opiskelijoiden odotukset saada valmiudet käännösalan vaatimuksiin voivat näyttäytyä siis ristiriitaisina (Di Mango 2018). Kääntäjänkoulutuksen akateemisen ja ammatillisen puolen yhdistäminen sekä teoreettisen tiedon rooli koulutuksessa ovat myös opetussuunnitelmatyön peruskysymyksiä (Kearns 2008). Opiskelijat kuitenkin näyttävät pohjaavan kääntämisen aikana päätöksentekoaan enemmän ”mututuntumalle” kuin käännösteoreettiselle tiedolle (Vottonen & Kujamäki 2021).

Tässä esitelmässä tarkastellaan käännösteoreettisen tiedon ja käytännön välistä suhdetta kääntäjänkoulutuksessa. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millainen rooli käännösteoreettisella tiedolla on opetussuunnitelmassa, miten kääntämisen opettajat integroivat käännösteoreettista tietoa opetukseensa sekä miten teoreettinen tieto heijastuu kääntäjäopiskelijoiden käännösratkaisujen perusteluissa. Tutkimusaineisto koostuu 1) Itä-Suomen yliopiston vieraiden kielten ja käännöstieteen opetussuunnitelmasta vuosille 2014–2017, 2) kääntämisen opettajien haastatteluista sekä 3) maisterivaiheen kääntäjänopiskelijoiden tekemän käännöstehtävän prosessin tallennuksista ja kääntämistä seuranneista verbalisoinneista. Tutkimuksen perusteella opetussuunnitelmaan ja käännöskurssien opintojaksokuvauksiin on integroitu käännösteoreettista sisältö, kun taas opettajat sisällyttävät käännösteoriaa omiin käännösharjoituksiinsa vaihtelevasti. Opiskelijat viittaavat verbalisoinneissaan kääntämisen peruskäsitteisiin, kuten viestintätehtävään tai käännösstrategioihin, mutta päätöksenteko kuitenkin pohjautuu suurimmaksi osaksi intuitiolle.

Lähteet

- Di Mango, Daniela 2018. *The Role of Theory in Translator Training*. Tübingen, Narr Francke Attempto.
- Kearns, John 2008. ”Strategies.” Teoksessa: Mona Baker & Gabriela Saldanha (toim.) *Routledge encyclopedia of translation studies*. London: Routledge, 282–258.
- Vottonen, Erja & Minna Kujamäki 2021. ”On what grounds? Justifications of student translators for their translation solutions.” *The Interpreter and Translator Trainer* 15 (3), 306–325.
- Yliopistolaki 558/2009. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20090558> [viitattu 10.1.2024].

Työpaja 3: Abstraktit

Idastiina Valtasalmi
Tampereen yliopisto

Selkokielen kohderyhmistä selkotekstien kohdeyleisöihin: Katsaus määritelmiin ja käytäntöön

---

Selkokielen kohderyhmiä määritellään Suomessa nykyisin kolmella eri tavalla. Selkokeskuksen (2021) määritelmän mukaan selkokieli on tarkoitettu ”ihmisille, joilla on vaikeuksia lukea tai ymmärtää yleiskieltä.” Leskelä ja Lindholm (2012) ovat puolestaan nimenneet kolme eri kohderyhmää: 1) henkilöt, joiden selkokielen tarve johtuu synnynnäisistä ja pysyvistä neurobiologisista syistä (esim. kehitysvammaiset henkilöt), 2) henkilöt, joiden kielelliset taidot heikentyvät elinaikana sairauden tai vamman vuoksi (esim. dementiaoireiset henkilöt) ja 3) henkilöt, joiden kielelliset taidot todennäköisesti kehittyvät (esim. kielenoppijat). Leskelä (2021) on ehdottanut kohderyhmien määrittelemistä myös selkokielen vaikeustason perusteella, jolloin kohderyhmiin kuuluisi henkilöitä, jotka tarvitsevat helppoa selkokieltä, perusselkokieltä tai vaativaa selkokieltä.

Selkokielen kohderyhmien määrittely ei ole yksioikoista, ja määritelmien ulkopuolelle jää demografisia ryhmiä, joihin kuuluu selkokielestä hyötyviä ihmisiä. Vuonna 2019 julkaistussa selkokielen tarvearviossa kohderyhmäksi on mainittu esimerkiksi nuoret, joiden lukutaito on heikko (Juusola 2019). Lisäksi ajatellaan, että kuormittavissa tilanteissa selkokielestä voi hyötyä kuka tahansa. Myös selkotekstien julkaisemisen käytäntö on osittain ristiriidassa kohderyhmien määritelmien kanssa, sillä selkotekstejä on suunnattu ihmisille, jotka eivät kuulu selkokielen kohderyhmiin. Tällaiset ristiriidat herättävät kysymyksiä kohderyhmien nykyisten määritelmien riittävydestä.

Tässä työpajaesitelmässä tehdään katsaus selkokielen kohderyhmien suomenkielisiin määritelmiin. Lisäksi pohditaan määritelmien riittävyttä tilanteissa, joissa kirjoitettuja selkotekstejä suunnataan kohdeyleisöille, jotka eivät kuulu selkokielen kohderyhmiin. Esitelmän keskiöön nousee kysymys, voiko selkokielen kaltaisella kielimuodolla olla kohderyhmiä lainkaan. Esitelmässä ehdotetaan, miten *selkokielen kohderyhmien* sijaan voitaisiin puhua tekstikohtaisesti määriteltävistä *selkotekstien kohdeyleisöistä*. Ehdotus perustuu viimeistelyvaiheessa olevan selkokieltä käsittelevän artikkeliväitöskirjan yhteenveto-osaan, jossa aihetta käsitellään laajemmin (Valtasalmi, tulossa).

Lähteet

- Juusola, Markku (2019). *Selkokielen tarvearvio*. Helsinki: Selkokeskus, Kehitysvammaliitto ry. <https://selkokeskus.fi/wp-content/uploads/2021/05/Tarvearvio-2019.pdf> (10.1.2023).
- Leskelä, Leealaura & Lindholm, Camilla (2012). Lukijalle. – Leealaura Leskelä & Camilla Lindholm (toim.), *Haavoittuva keskustelu. Keskustelunanalyttisiä tutkimuksia kielellisesti epäsymmetrisestä vuorovaikutuksesta*, 7–11. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry.
- Leskelä, Leealaura (2021). Easy language in Finland. – Camilla Lindholm & Ulla Vanhatalo (toim.), *Handbook of easy languages in Europe*, 149–189. Berlin: Frank & Timme.
- Selkokeskus (2021). *Selkokielen määritelmä*. <https://selkokeskus.fi/selkokieli/selkokielen-maaritelma/> (10.1.2024)
- Valtasalmi, Idastiina (tulossa). *Teksti- ja käyttäjänäkökulmia selkokielen sanastoon*. Artikkeliväitöskirjan yhteenveto-osan käsikirjoitus. Tampereen yliopisto.

Marja Kivilehto
Tampereen yliopisto

Merkityksellistä viestintää – ilman kieltä

Aiempien tutkimusten mukaan hoivatyö on yhä enemmän viestintää. Hoivatyöntekijät kirjoittavat, puhuvat ja viestivät suunnitellessaan, suorittaessaan ja reflektoidessaan työtään (Jansson 2011). Hoivatyössä käytettävää kieltä on sinänsä tutkittu, mutta hoivatyön viestintään on kiinnitetty vain vähän huomiota. Esityksessäni tarkastelenkin hoivatyöntekijöiden näkemyksiä viestinnän mahdollisuuksista ja rajoituksista osana hoivatyötä. Erityisesti keskityn ei-kielelliseen viestintään, joka on ikääntyvien ja muistisairaiden kanssa työskennellessä vähintään yhtä tärkeää kuin kieli (Lindholm 2015; Gustafsson 2023).

Aineistoni koostuu kahdeksan hoivatyöntekijän kanssa tekemistäni haastatteluista. Haastattelujen keskeisiä teemoja olivat kielen ja erityisesti ei-kielellisen viestinnän merkitys. Haastateltavat olivat ruotsinkielisiä ja työskentelivät ruotsinkielisessä hoivakodissa haastatteluja tehtäessä vuoden 2021 lopussa. Haastatteluista kävi ilmi, että hoivatyöntekijät eivät aina olleet tietoisia käyttämistään ei-kielellisistä keinoista vaan olivat omaksuneet niitä tiedostamattaan koulutuksen, työharjoittelujen ja työn osana.

Lähteet

- Gustafsson, Tanja (2023). *Att mötas genom och bortom orden. Implementering av personcentrerad kommunikation inom vård och omsorg i hemmet*. Högskolan i Borås
- Jansson, Gunilla (2011). *Att sätta ord på vårdarbetarens yrkeskompetens. Metodutveckling med forskarstöd*. Stiftelsen Stockholms läns Äldrecentrum.
- Lindholm, Camilla (2015). Parallel Realities: The Interactional Management of Confabulation in Dementia Care Encounters. *Research on Language and Social Interaction* 48 (2), 176–199. <https://doi.org/10.1080/08351813.2015.1025502>

Taina Pitkänen
Tampereen yliopisto

Yhteyden rakentuminen tai katkeaminen lääkärin ja potilaan välillä

Työpajaesitelmässäni tarkastelen vuorovaikutusongelmien taustalla vaikuttavia kielellisiä ja muita tekijöitä tilanteissa, joissa lääkäri puhuu suomea toisena kielenä. Potilaat ovat äidinkielistä suomenpuhujia, mutta heillä saattaa olla esimerkiksi heikko kuulo tai muistiongelmiä, jotka heikentävät heidän valmiuksiansa ymmärtää lääkärin puhetta. Kyseessä on siis monella tapaa epäsymmetrinen vuorovaikutustilanne (ks. esim. Leskelä & Lindholm 2012). Lääkäri on toisen kielen puhujana kielellisesti heikommassa asemassa mutta toisaalta lääketieteen asiantuntijana tiedollisesti vahvemmassa asemassa. Lisäksi keskustelijoiden välillä on heidän erilaisista institutionaalisista rooleistaan juontuvaa toiminnallista epäsymmetriaa.

Esittelen suomea toisena kielenä käyttävien lääkärin kielellisiä haasteita käsittelevän väitöstutkimukseni tuloksia selkoviestinnän näkökulmasta. Tutkimuksessani esiin tulleet ongelmalliset kielen piirteet ovat pitkälti samoja kuin selkokielen tutkimuksessa (esim. Leskelä 2012, svälittämisessä lääkärin vuorovaikutustaidot ja potilaan huomioimisen taito eivät korvaa kielellisten merkitysten välittymisen puutteita).

Esitelmässä pohdin myös muun muassa eleiden, ilmeiden ja muun kehollisen ilmaisun mahdollisuuksia ja rajoja verbaalisen viestinnän tukena ja täydentäjänä (vrt. Paananen 2015). Lääkärin vastaanoton eri vaiheissa eleillä on erilainen merkitys: fyysisen tutkimuksen tueksi ne sopivat hyvin mutta esimerkiksi diagnoosin ja hoitosuunnitelman perustelussa eleiden rajat tulevat vastaan.

Epäsymmetrisissä vuorovaikutustilanteissa on tavallista, että keskustelussa tapahtuu ymmärryskatkoksia ja väärinymmärryksiä myös silloin, kun keskustelu näyttää päällisin puolin sujuvalta. Siksi keskityn tutkimuksessani merkitysten välittymiseen toiminnan sujuvuuden sijaan.

Lähteet

- Leskelä, Leealaura (2012). Selkokielen vuorovaikutuksen ohjeet. – Leealaura Leskelä & Camilla Lindholm (toim.), *Haavoittuva keskustelu. Keskusteluanalyttisiä tutkimuksia kielellisesti epäsymmetrisestä vuorovaikutuksesta*. Helsinki: Kehitysvammaliitto.
- Leskelä, Leealaura. & Lindholm, Camilla (2012). Näkökulmia kielellisesti epäsymmetriseen vuorovaikutukseen. – Leealaura Leskelä & Camilla Lindholm (toim.), *Haavoittuva keskustelu: keskusteluanalyttisiä tutkimuksia kielellisesti epäsymmetrisestä vuorovaikutuksesta*, 12–31. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry.
- Leskelä, Leealaura (2022). *Selkopuhetta! Puhuttu selkokieli kehitysvammaisten henkilöiden ja ammattilaisten vuorovaikutuksessa*. Helsingin yliopisto.
- Paananen, Jenny (2015). Kuinka eleet helpottavat yhteisymmärrystä? Ikoniset ja deiktiset eleet monikulttuurisilla lääkärin vastaanotoilla. *Puhe ja kieli* 35(2), 73–95.

Riikka Era & Anne Ketola

Tampereen yliopisto

Kuvat yhteyden rakentajina vastaanottokeskuksen monikielisissä vuorovaikutustilanteissa

---

Vastaanottokeskukset ovat instituutioita, joiden hallinnassa oleviin tiloihin majoitetaan turvapaikanhakijoita sekä tilapäistä suojelua saaneita. Vastaanottokeskuksen asukkaille on tarjolla päivittäin suuri määrä tietoa erilaisista velvoitteista, toimintamahdollisuuksista, välttämättömyyksistä ja palveluista. Tiedon vastaanottaminen ja asioiden mielessä pitäminen voi kuitenkin olla asukkaille haastavaa, koska he ovat erittäin kuormittavassa elämäntilanteessa. Kaikki tieto ei ole saatavilla asukkaan omalla äidinkielellä ja lisäksi osa asukkaista on lukutaidottomia tai heikkolukutaitoisia. Asukkaille tarjotun tiedon tulisi olla mahdollisimman saavutettavassa muodossa. Kuvien tuettu viestintä tarjoaa tähän yhden mahdollisen ratkaisun.

Työpajaesitelmämme käsittelee kuvia, jotka tehtiin tukemaan aineistonkeruuseen liittyvää viestintää väitöstutkimushankkeessa, jossa tutkitaan lasten elämää suomalaisessa vastaanottokeskuksessa. Kuvia tuotettiin sekä lasten kanssa viestimiseen varsinaisissa aineistonkeruutilanteissa, että heidän vanhempiensa kanssa viestimiseen aineistonkeruusta kerrottaessa ja suostumuksia pyydetäessä.

Puheenvuorossamme nostamme esiin erilaisia suhteisia toimijuuksia, joita kuvien käyttötilanteisiin liittyy. Pohdimme kuvien kanssa tapahtunutta kommunikaatiota uusmaterialistisesta viitekehyksestä käsin, jolloin tämä semioottinen tapahtuma nähdään moniaistisena ilmiönä, jossa muun muassa ajan ja paikan tuomat merkitykset sekä tilojen, tavaroiden, ja eliöiden *toimijuudet* muodostavat dynaamisen *yhteenkietouman* (entanglement [Barad 2007, 247–352]). Erilaisten toimijuuksien kohtaamisissa syntyy *intra-aktioita* (Barad 2003, 815; käsite suomennettu myös *yhteismuotoutumiseksi* [Irni, Meskus & Oikkonen 2014]), jotka jatkuvasti luovat todellisuutta uudelleen (Pennycook 2018, 446; 449; Toohey 2019, 939; 941). Kuvat ovat toimijoina intra-aktioissa, joista on seurannut muun muassa uusi jaetun ymmärryksen tai yhteisen toiminnan todellisuus.

Lähteet

- Barad, Karen (2003). Posthumanist Performativity: Toward an Understanding of How Matter Comes to Matter. *Signs: Journal of Women in Culture & Society* 28(3), 801–831.
- Barad, Karen (2007). *Meeting the Universe Halfway: Quantum Physics and the Entanglement of Matter and Meaning*. Durham: Duke University Press.
- Irni, Sari, Meskus, Mianna & Oikkonen, Venla (2014). *Muokattu elämä*. Tampere: Vastapaino.
- Pennycook, Alastair (2018). Posthumanist Applied Linguistics. *Applied Linguistics* 39(4), 445–461.
- Toohey, Kelleen (2019). The Onto-Epistemologies of New Materialism: Implications for Applied Linguistics Pedagogies and Research. *Applied Linguistics* 40(6), 937–956.

Eliisa Pitkäsalo ja Vaula Haavisto

Tampereen yliopisto

Sarjakuva translatorisen toiminnan välineenä ja yhteyden rakentajana

---

Viestintätilanteet kotihoidon työntekijöiden ja vanhusasiakkaiden välillä voivat olla monella tapaa hauraita (Lindholm 2012). Vanhuksen mahdollinen muistisairaus tai näkemisen ja kuulemisen ongelmat voivat aiheuttaa viestinnän ongelmia, jolloin yhteys katkeaa. Kotihoidon työntekijöistä puolestaan enenevä osa on maahanmuuttajataustaisia ja vielä kielenoppijoita, mikä voi vaikeuttaa yhteisen ymmärryksen löytymistä.

Keskeinen vuorovaikutustilanne asiakkaan oikeuksiin pääsyn näkökulmasta on asiakkaalle tehtävä palvelutarpeen kartoitus. Tilanteessa asiakasohjaaja käy läpi asiakkaan tarpeet ja ne tukipalvelut, joita asiakkaan olisi mahdollista saada. Olisi tärkeää, että vanhus ymmärtäisi, mitä palvelut pitävät sisällään ja mitä ne tarkoittavat hänen arjessaan (Kalliomaa-Puha, Ketola & Pitkäsalo 2023).

Oikeutta sarjakuvan keinoin -hankkeessa olemme laatineet kotihoidon käyttöön kaksi sarjakuvaa, jotka esittelevät kuvan ja sanan keinoin kahta kotihoidon tukipalvelua, ateriapalvelua ja turvapalvelua. Kun kotihoidon asiakasohjaaja koettaa selvittää vanhukselle palvelujen sisältöä, hän työskentelee eräänlaisena translatorisena toimijana (ks. Kolehmainen, Koskinen & Riionheimo 2015) ja pyrkii ylittämään ymmärtämisen tiellä olevia esteitä. Sarjakuvaa voidaan pitää selkoilmaisuuksiin tähtäävänä apuvälineenä, jota translatoriset toimijat voivat hyödyntää pyrkiessään varmistamaan, että asiakas saa riittävät tiedot ja että hän ymmärtää palvelun sisällön oikein.

Työpajaesitelmässämme tarkastelemme, millaisia asioita on otettava huomioon, kun verbaalista tekstiä käännetään sarjakuvaksi ja kun kohderyhmänä ovat vanhukset. Aineistona käytämme asiakasohjaajien sarjakuvaluonnoksista antamaa palautetta ja asiakasohjaajien havaintoja ensimmäisistä sarjakuvan käyttökokemuksista.

Lähteet

- Kalliomaa-Puha, Laura, Anne Ketola & Eliisa Pitkäsalo (2023). Sarjakuva, sosiaalihuolto ja saavutettavuus. – Jenny Paananen, Meri Lindeman, Camilla Lindholm & Milla Luodonpää-Manni (toim.) *Kieli, hyvinvointi ja haavoittuvuus: Kohti kielellistä osallisuutta*, 226–244. Helsinki: Gaudeamus.
- Kolehmainen, Leena, Kaisa Koskinen & Helka Riionheimo (2015). Arjen näkymätön kääntäminen. Translatorisen toiminnan jatkumot. *Virittäjä* 119:3, 372–400.
- Lindholm, Camilla (2012). Vuorovaikutuksen haasteita ja mahdollisuuksia – tapaustutkimus muistisairaiden päivätoiminnasta. – Leealaura Leskelä & Camilla Lindholm (toim.) *Haavoittuva keskustelu. Keskusteluanalyttisiä tutkimuksia kielellisesti epäsymmetrisestä vuorovaikutuksesta*, 57–98. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry.